

CUMHURİYET'İN 100. YILINDA

CUMHURİYETLE ŞEKİLLENEN BİR KENT:

İZMİR

SERĞİ

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İZMİR
KALKINMA
AJANSI

Kürasyon

Dr. Mehmet YAVUZ

Orçun ANDIÇ

Metin Yazarı

Dr. Mehmet YAVUZ

Grafik Tasarım

Orçun ANDIÇ

Yaratıcı Ekip

Dr. Mehmet YAVUZ

Cangül KUŞ

Çağdaş GÜNEŞ

Orçun ANDIÇ

Sergi Uygulama

Hür Efe Müzecilik

CUMHURİYET'İN 100. YILINDA

CUMHURİYETLE ŞEKİLLENEN BİR KENT:

İZMİR

SERGI

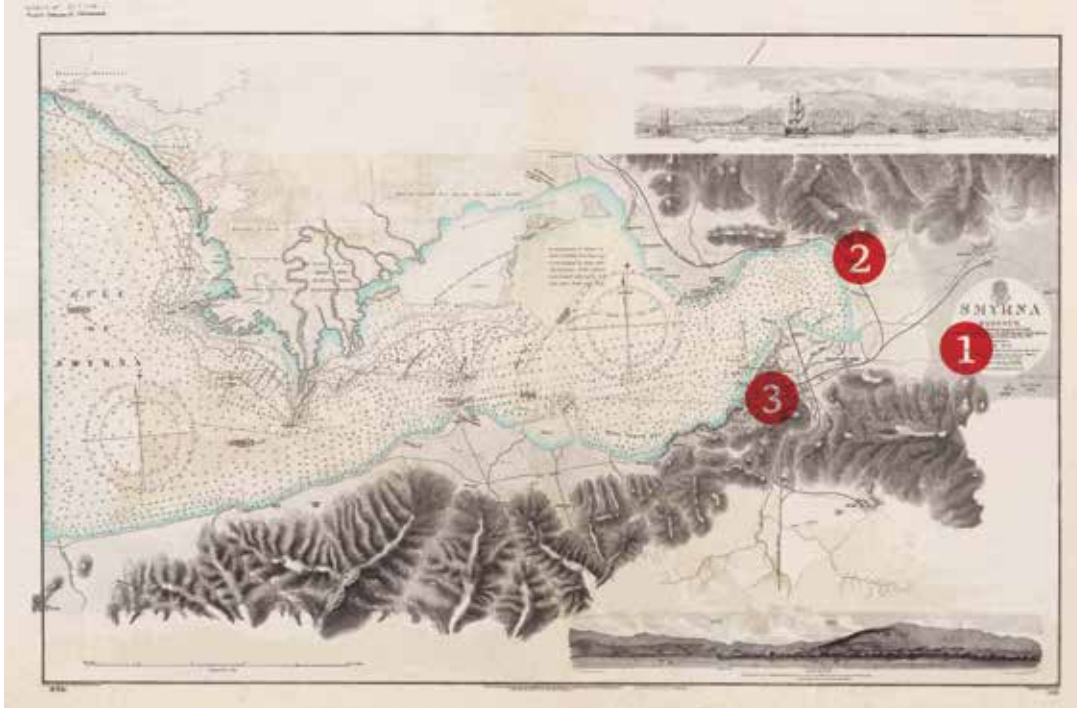
YER: KÜLTÜRPARK / İZMİR TARİH VE SANAT MÜZESİ

BRUNO TAUT SALONU, ALSANCAK

TARİH: 23 MAYIS - 31 TEMMUZ 2024

İZMİR'DE İLK YERLEŞİM ALANLARI

Smyrna, Smyrne, Smire, Zmirra, Esmira, İsmira ve İzmir... Şehrimizin 8.500 yıllık tarihi boyunca sahip olduğu isimler. İsimleri oluşturan harfler, bu harflerin söylenişinin dile yansımaları farklı ama mekândaki karşılığı aynı. Sergimizin konusunu oluşturan modern zamanların Liman-Kenti İzmir'e geçmeden önce gelin İzmir tarihine kuşbakışı bir göz atalım.

- 1** Yeşilova Höyüğü
M.Ö. 6500'ler
- 2** Eski Smyrna Höyüğü
M.Ö. 3000'ler
- 3** Smyrna Antik Kenti
M.Ö. 300'ler

Richard Copeland planının revize edilmiş hali, 1887 (İlhan Pınar, Osmanlı Dönemi İzmir Planları ve Haritaları)

YEŞİLOVA HÖYÜĞÜ

M.Ö. 6500'LER

Yeşilova Höyüğü, İzmir'deki ilk insanlı yerleşim yeri olarak kabul edilmektedir. Höyük, Bornova ilçesi sınırları içerisinde kalmaktadır. Höyük, 2003 yılında keşfedilmiştir. Bu keşif gerçekleşene kadar İzmir'in 5.000 yıllık bir geçmişe sahip olduğu kabul ediliyordu. Yeşilova Höyüğü'nün keşfedilmesiyle birlikte şehrimizin tarihinin Neolitik Çağ'a kadar gittiği ve Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden biri olduğu tespit edilmiştir. 2003 yılından itibaren arkeolojik kazıların devam ettiği Yeşilova Höyüğü'nden elde edilen her yeni bulgu, şehrimizin tarihinin bilinmeyen yönlerini aydınlatmaya devam etmektedir.

İZMİR TIME MACHINE

YEŞİLOVA HÖYÜĞÜ
Zamanda yolculuk yapmak için
QR kodu okutun.

ESKİ SMYRNA HÖYÜĞÜ - M.Ö. 3000'LER

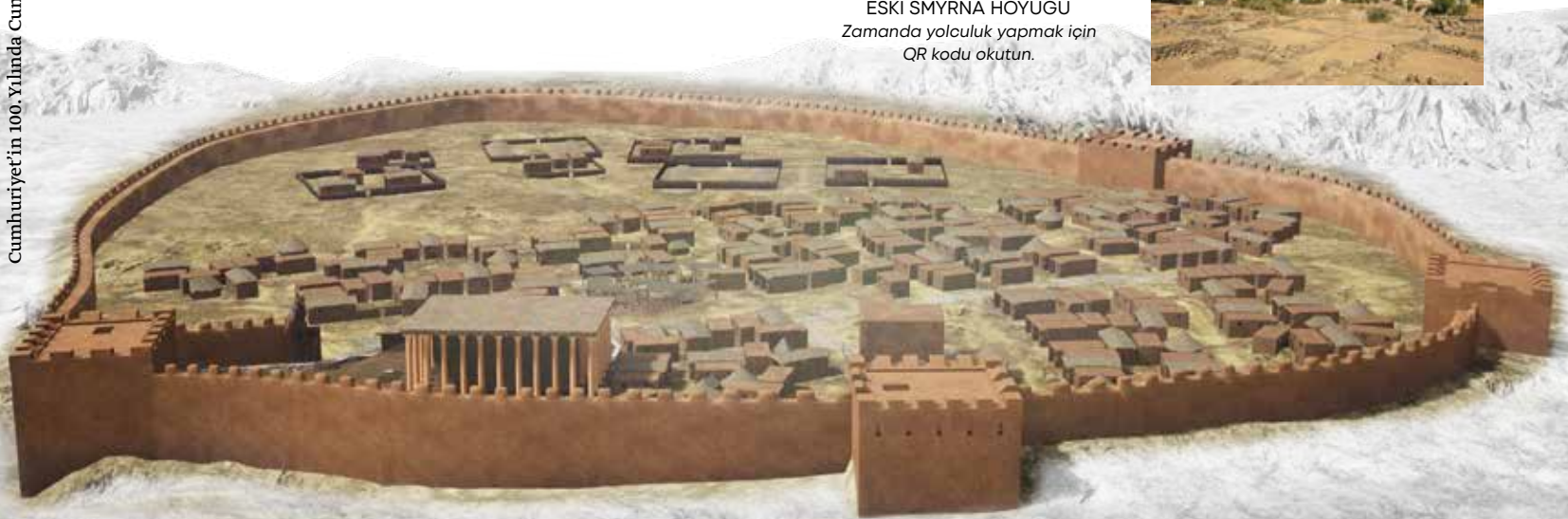
Eski Smyrna, İzmir'in Bayraklı ilçesinde, bugün Tepekule (eskiden Hacı Muço Tepesi) mevkinde, yaklaşık 365 x 250 m boyutlarında kayalık küçük bir tepe üzerinde yer almaktadır. Tunç Çağları'ndan kalan az sayıdaki eser, MÖ 10. yüzyıla beraber bir Hellen kenti olan yerleşim Batı Anadolu kıyılarındaki önemli limanlardan biridir. Eski Smyrna, İzmir'in en erken yerleşimlerinden biri olmasıyla kentin kültürel tarihi açısından önemli bir yere sahiptir.

İZMİR TIME MACHINE

ESKİ SMYRNA HÖYÜĞÜ

Zamanda yolculuk yapmak için
QR kodu okutun.

SMYRNA ANTİK KENTİ - M.Ö. 300'LER

Bir anlatıya göre, Büyük İskender Doğu Seferi esnasında Smyrna'da konakladığı sırada, Pagos Dağı eteklerinde avlanırken gördüğü rüya üzerine kentin buraya taşınmasına karar vermiştir. İskender'in Smyrna'ya uğradığı kesin olmamakla birlikte bu anlatı, şehrin kuruluşuna dair günümüzde de en fazla tercih edilen açıklama olarak popülerliğini koruyor. Kentin taşınmasına ilişkin bir diğer önemli açıklama ise, Eski Smyrna Höyüğü'nün bulunduğu bölgenin kaynaklarının kent için yetersiz gelmeye başlaması ve Pagos Dağı eteklerinin kenti savunma açısından daha elverişli olması şeklindedir.

Günümüzde Kemeraltı Çarşısı'na bitişik konumda yer alan Smyra Antik Kenti'nde arkeolojik kazılar 1933 yılında başlamış olup günümüzde daha kapsamlı şekilde devam etmektedir. Kent merkezinde yer alan dünyanın en büyük agoralarından birine ev sahipliği yapan kentin ayırt edici en önemli özelliği, dünyanın en zengin Yunanca yazılı grafiti koleksiyonuna ev

sahipliği yapmasıdır. Antik tiyatronun ortaya çıkarılması yönünde yoğunlaşan arkeolojik kazılardan elde edilen her yeni bulgu, İzmir'i daha iyi anlamamıza yardımcı olmaya devam etmektedir.

İskender'in ölümünü takip eden dönemde önce Lysimakhos tarafından kurulan devletin hâkimiyetine giren Smyrna, bu dönemde her açıdan ilerleme kaydetmiş ve önemli bir ticaret ve kültür merkezi haline gelmiştir. Bu devletin Seleukoslar tarafından mağlup edilmesiyle Seleukos İmparatorluğu'nun hâkimiyetine giren Smyrna, Roma İmparatorluğu'nun topraklarını Anadolu'ya doğru genişletme süreci içerisinde Roma hâkimiyetine girmiştir. Roma'nın ikiye bölünmesi sonrasında da şehrin tarihinde Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) dönemi başlamıştır. Bizans dönemi boyunca önemi giderek azalan Smyrna'nın tarih sahnesine güçlü bir şekilde yeniden çıkışı, Türklerin Anadolu'ya girişini takip eden süreç içerisinde gerçekleşmiştir.

İZMİR TIME MACHINE

SMYRNA ANTİK KENTİ
Zamanda yolculuk yapmak için
QR kodu okutun.

BÖLÜM 1

GEÇMİŞİN MİRASI: LİMAN-KENT İZMİR

İzmir, kadim bir liman kenti. İzmir'in insan yerleşmesine konu olan 8.500 yıllık tarihinin son 5.000 yıllık döneminde liman, kentimizin gelişiminde hep başrolde olmuş. Ancak özellikle 16. yüzyıl sonlarından itibaren limanın üstlendiği rol, kent tarihinin hiçbir dönemiyle kıyaslanamayacak ölçüde baskın bir karakter kazanmıştır. Ticaret yollarının değişmesiyle birlikte İzmir, Doğu ile Batı arasındaki ticaretin merkezlerinden biri haline gelmiş ve 19. yüzyıl sonlarına gelindiğinde kent, sahip olduğu ticaret hacmiyle "Levant'ın Başkenti" olarak anılmaya başlamıştır.

Liman, ticareti; ticaret de her millettten tüccarı İzmir'e çekmiştir. Liman ve ticaretin birlikteliği İzmir'i bir çekim merkezi haline getirmiş ve İzmir; her millettten insanın bir araya geldiği, birçok malın ticaretinin yapıldığı, ilk kentsel hizmetlerin geliştiği ve birçok hizmet sektöründe ilklere ev sahipliği yapan canlı bir liman şehri olarak Birinci Dünya Savaşını karşılamıştır.

Sergimizin "Geçmişin Mirası: Liman-Kent İzmir" başlıklı bu bölümünde, İzmir'in 16. yüzyıl sonrasında liman-kent olarak güç kazanması ve buna bağlı olarak geçirdiği değişim ve dönüşüm görsel malzemeler eşliğinde izleyici ile paylaşılmıştır.

İZMİR'DE TÜRK HÂKİMİYETİ

1071 Malazgirt Zaferini takiben Selçuklu Devleti sınırlarını, Anadolu içlerine doğru genişletmeye başlamıştır. Bu ilerlemenin Batı'da ulaştığı son nokta, İzmir olmuştur. Selçuklu Devleti komutanlarından olan Çaka Bey, 1081 yılında İzmir'i fethetmiş ve kendi adını taşıyan Beyliğini kurmuştur. Bu gelişmenin Türk tarihi açısından bir diğer önemli yönü, İzmir'in fethiyle birlikte kurulan donanmadır. İzmir'in fethi olan 1081 yılı aynı zamanda Türk Deniz Kuvvetleri'nin kuruluş yılı olarak kabul edilmektedir.

ÇAKA BEYLİĞİ (1081-1097)

Çaka Bey, İzmir'i ele geçirdikten sonra kurduğu donanma ile hızla sınırlarını Çanakkale Boğazı ile Adalar Denizi'ndeki adalara doğru genişletmiş ve 1097 yılındaki ölümüne kadar bu bölgedeki ticareti kontrolü altında tutmuştur. Ölümünü takiben Bizans İmparatorluğu tarafından tekrar ele geçirilen İzmir, İstanbul'da Latin istilasının sona erdiği 1261 yılında Bizans'ın onayıyla Ceneviz kolonisi haline gelmiştir. İzmir'in tekrar Türk hâkimiyetine geçişi Aydınöğulları Beyliği eliyle olmuştur.

AYDINOĞULLARI BEYLİĞİ (1308-1426)

Aydınöğulları Beyi, Aydınöğlü Mehmet Bey tarafından 1308 yılında Aydın'da kurulmuştur. Beyliğin kuruluşunu takip eden kısa bir süre içerisinde Mehmet Bey, İzmir'in Türkler tarafından iskân edilmiş olan Kadifekale sırtlarını ele geçirmiştir. O dönemde İzmir Limanı ve çevresi Cenevizliler tarafından kontrol edilmekteydi. Mehmet Bey, hem karadan hem denizden iki yılı aşan bir kuşatmanın sonunda 1328 yılında İzmir Limanı ve çevresini de ele geçirmiştir.

Mehmet Beyin ölümü sonrasında beyliğin başına geçen Umur Bey döneminde Aydınöğulları Beyliği, İzmir merkez olmak üzere Adalar Denizini ve bu bölgedeki ticareti kontrolü altına almıştır. Bu durum üzerine 1344 yılında gerçekleşen Haçlı Seferi neticesinde, İzmir Limanı ve çevresi Haçlılar tarafından ele geçirilmiş ancak Umur Beyin savunması üzerine İzmir'in iç bölgelerine doğru ilerleyememişlerdir. Bu tarihten 1402 yılındaki fethine kadar İzmir'de, liman ve çevresinde Rodos Şövalyelerinin, Kadifekale sırtları ve art alanında ise, Aydınöğulları Beyliği'nin hüküm sürdüğü bir dönem başlamıştır.

İZMİR TIME MACHINE

Aydınoğulları Beyliği'nin başkenti Birgi'ye zamanda yolculuk yapmak için QR kodu okutun.

Aydınoğlu Mehmet Bey Camii

Umur Bey Heykeli (Ödemiş-Birgi)

TİMUR VE İZMİR

Timur Devleti'nin kurucusu olan büyük Türk hükümdarı Timur, Ankara Savaşı'nda Yıldırım Bayezid'i yendikten sonra İzmir'e doğru ilerlemiş ve Rodos Şövalyeleri'nin elinde olan liman bölgesini ele geçirmiştir. Akabinde İzmir dâhil olmak üzere bölgenin idaresini tekrar Aydınogulları Beyliğine bırakarak Anadolu'yu terk etmiştir.

OSMANLI DEVLETİ (1426-1919)

Fetret Devri (1402-1413) boyunca ve sonrasında Aydınogulları Beyliği ile Osmanlı Devleti arasındaki ilişkiler, inişli çıkışlı bir seyir izlemiş ve 1426 yılında son Aydınogulları Beyi olan Cüneyd Bey, Osmanlı Ordusu tarafından yenilgiye uğratılmış, böylece İzmir, nihai olarak Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlı hâkimiyetinde İzmir, küçük bir kıyı kasabasından Akdeniz'in en büyük ticaret limanına dönüşmüştür. Günümüze kadar etkileri uzanan bu gelişme dinamiği, sergimizin ana odağını teşkil etmektedir.

Rodos Şövalyeleri'nin İzmir Kuşatması (1344)

Charles-Alexandre Debacq (1804-1863)

Timur'un İzmir Kuşatması (1402)
Zafernâme (1467), Johns Hopkins Üniversitesi

LİMAN-KENT İZMİR'İN DOĞUŞU

İzmir, Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra yaklaşık iki yüzyıl boyunca küçük bir kıyı kasabası ve esas olarak da art alanında İstanbul'un iâşesi için üretim yapılan bir tarım bölgesiydi. 16. yüzyılın sonlarından itibaren özellikle Osmanlı-İran savaşı nedeniyle değişen ticaret yolları, İzmir'i doğu ile batı arasındaki ticaretin yapıldığı bir merkez haline getirmiş ve Levant'ın Başkenti olarak adlandırılacak kentin doğuşuna kapı aralamıştır.

17. yüzyıl itibarıyla başlayan gelişme çizgisi içerisinde limanın artan önemine bağlı olarak Sancak Kalesi'nin yapılması, kentte büyük yıkıma yol açan 1688 Depremi, ticaret hacmindeki büyümeye koşut olarak Avrupalı her milletten tüccarın İzmir'e akın etmesi ve peşi sıra bu devletlerin her birinin İzmir'de dış temsilcilikler açması, sanayileşmeyle birlikte İzmir ve art alanının gelişen Avrupa sanayisi için bir hammadde tedarik deposu haline dönüşmesi ve bununla birlikte yeni liman, gümrük binası, demiryolu, hanlar başta olmak üzere birçok kamusal ve özel altyapı yatırımının hayata geçirilmesi dönemin kısa bir özeti niteliğindedir.

Üç yüzyıllık döneme yayılan ve asıl olarak 19. yüzyılda hız kazanan gelişmelerin neticesinde İzmir, 20. yüzyıl başlarında merkez nüfusu 200 Bini, toplam nüfusu 500 Bini aşan ve İstanbul'dan sonra İmparatorluğun ikinci büyük dış ticaret limanı olarak Doğu Akdeniz'in en büyük kentlerinden biri haline gelmiştir.

İzmir'in görünümü ve Konsolos Hochepied'e verilen resepsiyon, 17. yüzyıl Rijksmuseum

Necmi Ülker,
**Ticaret Limanı İzmir'in
Doğuşu (1688-1740),**
İzmir Kalkınma Ajansı
Kültür Yayınları

Yayına ulaşmak için QR kodu okutun.

SANCAK KALESİ

Artan ticaret hacmi, vergi gelirleri açısından İzmir'i önemli hale getirmiştir. Diğer yandan, ticaretin kesintisiz bir şekilde sürdürülmesi için kentin güvenliğinin sağlanması da büyük bir önem taşıyordu. Bu gelişmelerin neticesi olarak 1656 yılında körfezin en dar olduğu bölgede Sancak Kalesi (Yeni Kale) inşa edilmiştir. Bu kale sayesinde hem kentin güvenliği hem de gümrük vergilerinin tahsilatı kontrol altına alınmıştır. Günümüzde Ege Ordu Komutanlığı yerleşkesi içerisinde bulunan bu kale, o dönemin koşullarında kentin artan öneminin somut nişanelerinden biri olmuştur.

*Sancak Kalesi, 19. yüzyıl
Alexandre-Gabriel Decamps*

1688 İZMİR DEPREMİ

Aktif fay hatları üzerinde yer alan İzmir, tarihi boyunca birçok deprem yaşamıştır. Ancak bunlar arasında muhtemelen en şiddetlisi ve yıkıcısı 10 Temmuz 1688'de meydana gelmiştir. Bir Cumartesi günü öğleye doğru yaşanan depremin merkez üssü, Sancak Kalesi civarıydı. Depremle birlikte bu kale tamamen harabeye dönerken kaledeki toprakların yer üstünden görülemeyecek şekilde toprağa gömülmüş olması, depremin şiddetini göstermektedir.

Depremin kent merkezindeki etkisi de bir o kadar yıkıcı olmuştur. Dönemi konu edinen kaynaklar incelediğinde, depremde hayatını kaybedenlerin sayısının 15.000 ile 19.000 arasında olduğu tahmin edilmektedir. O yıllarda İzmir'in nüfusunun 50.000 ile 80.000 arasında olduğu dikkate alınırsa, yaşanan afetin büyüklüğü daha iyi anlaşılmaktadır. Depremden sonra çıkan yangın da kente büyük zarar vermiştir. Deprem ve yangının birleşmesi yıkımı artırmış olup bu iki büyük afet sonrasında kentin yarısının yok olduğu tahmin edilmektedir.

Depremi takip eden günlerde birçok yabancı tüccar kentten ayrıldığı gibi ticaret için İzmir'in dışında yeni bir yer arayışına başlamıştır. Bu arayış kapsamında Sakız Adası, Manisa ve Foça, İzmir'in alternatifi olarak gündeme gelmiş ancak hiç bir alternatif İzmir'in yerine geçememiş ve yabancı tüccarlar İzmir'in yeniden inşasına yardımcı olmak suretiyle kentte kalmaya karar vermişlerdir. Bu kararda, İzmir'in coğrafi konumu ile limanının korunaklı oluşu büyük bir rol oynamıştır. Dolayısıyla, depremin yıktığı İzmir, sahip olduğu limanı sayesinde ayakta kalmayı başarmıştır. Bundan ötürü İzmir, liman-kent sıfatını fazlasıyla hak etmektedir.

İzmir'in Görünümü, 17. yüzyıl
Cornelis de Bruijn, *A Voyage to Levant*

LEVANTIN BAŞKENTİ

Fransızca kökenli bir kelime olan levant, güneşin doğduğu yere atıfla “doğu” anlamına gelmekle birlikte coğrafi olarak İtalya’nın doğusunda yer alan bölgeyi, diğer bir ifadeyle Doğu Akdeniz’i nitelemek için kullanılmıştır.

Doğu ile Batı arasındaki ticaret rotasında yer alan kentler, bulundukları bölgenin çekim merkezi olagelmışlerdir. Modern zamanlarda İzmir’in tarih sahnesine çıkışı da bu ticaret rotasına girmesiyle birlikte olmuştur. Osmanlı-İran savaşının etkisiyle kervanlar, Halep’in alternatifi olarak İzmir’i tercih etmeye ve 17. yüzyıldan itibaren İzmir merkezli ticaret hacmi her geçen gün artmaya başlamıştır.

Ticaret hacminin artmasına bağlı olarak İzmir’in nüfusu artarken, Avrupalı birçok yabancı tüccar ticaret için İzmir’e gelmeye başlamış, bunların bir kısmı zaman içerisinde İzmir’e yerleşmiştir. Yabancı tüccarların İzmir’de yerleşik hale gelmesiyle başta İngiltere ve Fransa olmak üzere birçok Avrupalı devlet İzmir’de diplomatik temsilcilik açmıştır.

*Doğu Akdeniz Haritası, 1785
Bern Üniversitesi Kütüphanesi*

1. Kadi
2. Kadi'nın danışmanı
3. Fransız Konsolosu
4. Konsolosun tercümanları
5. Kapitülasyonlar
6. Padişah'ın fermanı
7. Fransız tacirler
8. Konsolosun yeniçeri muhafızları
9. Kahve ikram eden Kadi'nın hizmetçileri
10. Kadi'nın kolonya getiren uşakları
11. Kadi'nın muhtelif hizmetçileri
12. Arka planda İzmir Limanı ve tüccar gemileri

İzmir Kadısı'nın makamında Fransız Konsolosu ile Toplantı (17.yüzyıl)

Jean Du Mont, *Voyages de Mr. Du Mont, en France, en Italie, en Allemagne, à Malte, et en Turquie*

Ticaretin gelişmesinin kentteki bir diğer önemli yansıması, yeni hanların inşa edilmesi olmuştur. Günümüzde birer kültür mirası olarak farklı işlevlerle yaşamını sürdüren bu hanlar, doğu ile batı arasındaki ticaretin gerçekleştiği ve İzmir'e kimliğini veren mekânlar olarak kent hafızasındaki yerini almıştır.

Kızlar Ağısı Hanı

Abacıoğlu Hanı

İZMİR TIME MACHINE
KEMERALTI
Zamanda yolculuk yapmak için
QR kodu okutun.

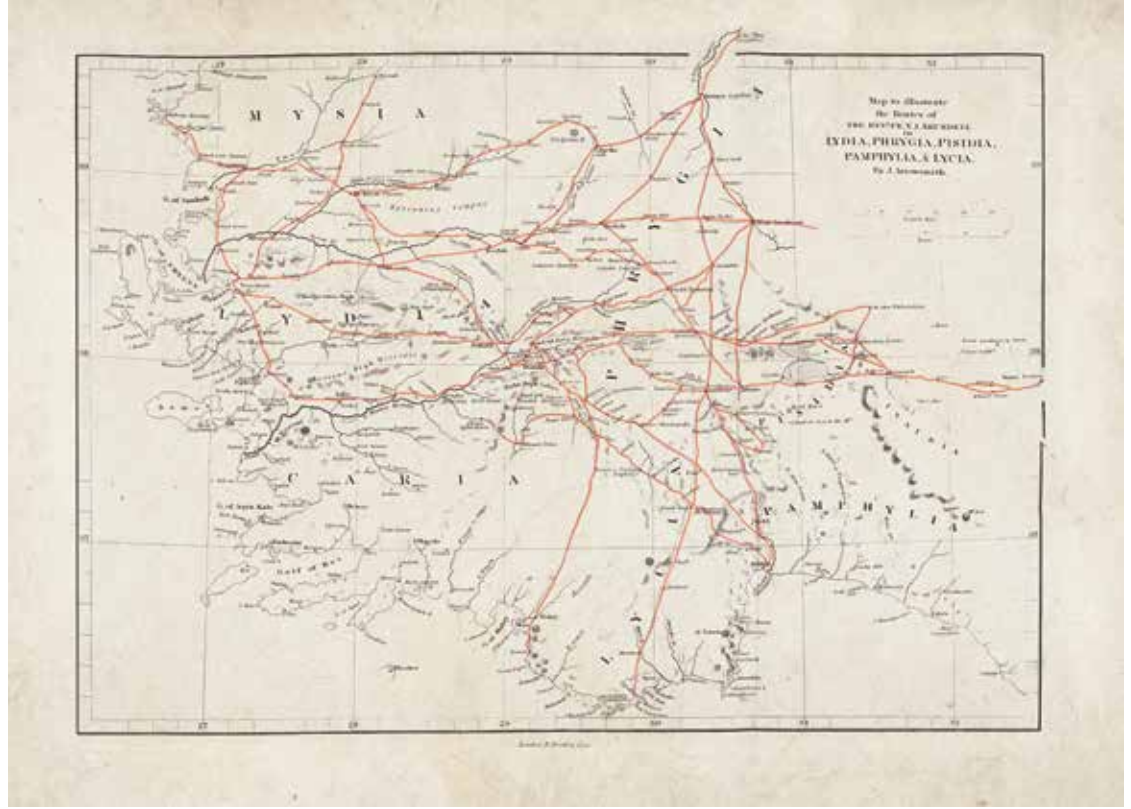
İzmir Develer Hanı Çeşmesi (Ali Paşa Meydanı)
L'Orient de Eugene Flandin, 1853.

İzmir - Han, 1843

William James Müller, The British Museum

Ticaret gelişip büyüdükçe kervanlar da büyümeye başlamış ve buna bağlı olarak da kervanları İzmir'e bağlayan rota üzerinde güvenlikten, beslenme ve barınmaya kadar uzanan bir hizmet ağı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, İzmir merkezli gelişen ticaretin faydası İzmir'i aşp İzmir'le bağlantısı olan her kente erişmeye başlamıştır.

İzmir'in Yakın Hinterlandı ve Kervan Güzergâhları
F.V.J. Arundell, *Discoveries in Asia Minor*, 1834

İzmir'e doğru yol alan kervanları gösteren kartpostallar,
Yavuz Çorapçıoğlu Arşivi

*Kemer, Kervan Köprüsü, 1860-1870 ~
Anonim, Library of Congress*

*Kemer, 1880-1890 -
Anonim, Rijksmuseum*

Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında 1838 yılında imzalanan Baltalimanı Anlaşması ile ihraç yasakları kaldırılmış ve İngiliz tüccarlarına istedikleri her malı satın alma ve ihraç etme imtiyazı verilmiştir. İngilizlere tanınan bu imtiyazın kapsamı kısa bir süre içerisinde diğer Avrupa devletlerini de içerecek şekilde genişletilmiştir. Böylece, Osmanlı Devleti gelişen Avrupa sanayisi için önemli bir hammadde tedarikçisi haline gelirken İzmir, bu hammaddelerin Avrupa'ya ihraç edildiği en önemli ticaret merkezine dönüşmüştür. Bu sayede yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte İzmir artık “Levant'ın Başkenti” olarak tarih sahnesindeki yerini almıştır.

*İzmir Körfezi'ne genel bakış, 1880 ~
Alphonse Rubellin, Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi*

*Kadifekale'ye genel bakış, 1870 -
Alphonse Rubellin, Getty Araştırma Enstitüsü*

İzmir Limanı, 1870 ~
Alphonse Rubellin, Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi

Aya Fotini Çan Kulesi'nden görünüm, 1867-1876
Alphonse Rubellin, Rijksmuseum

Sarıkişla ve İzmir Limanı, 1850-1865

Alexander Svoboda, Getty Araştırma Enstitüsü

İzmir şehir merkezi, 1850-1865

Alexander Svoboda, Getty Araştırma Enstitüsü

Gümrük, Bugünkü Konak-Pier, 1880-1900 ~
Sébah & Joaillier, Alman Arkeoloji Enstitüsü

Gümrük, Bugünkü Konak-Pier, 1880-1900 ~
Sébah & Joaillier, Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi

*Liman idaresi, Bugünkü Pasaport İskele, 1890
Sébah & Joaillier, Alman Arkeoloji Enstitüsü*

İzmir Limanına Giriş, 1880-1900
Sébah & Joaillier, Alman Arkeoloji Enstitüsü

Pasaport önü, rıhtım görünümü, 1895

Anonim, Library of Congress

Rıhtım ve Büyük Huck Oteli, 1890 ~

Alphonse Rubellin, Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi

Rıhtım, 1880 ~

Guillaume Gustave Berggren, Alman Arkeoloji Enstitüsü

Rıhtım, 1880 ~

Alphonse Rubellin, Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi

ANADOLU'NUN İLK DEMİRYOLU: İZMİR-AYDIN DEMİRYOLU HATTI

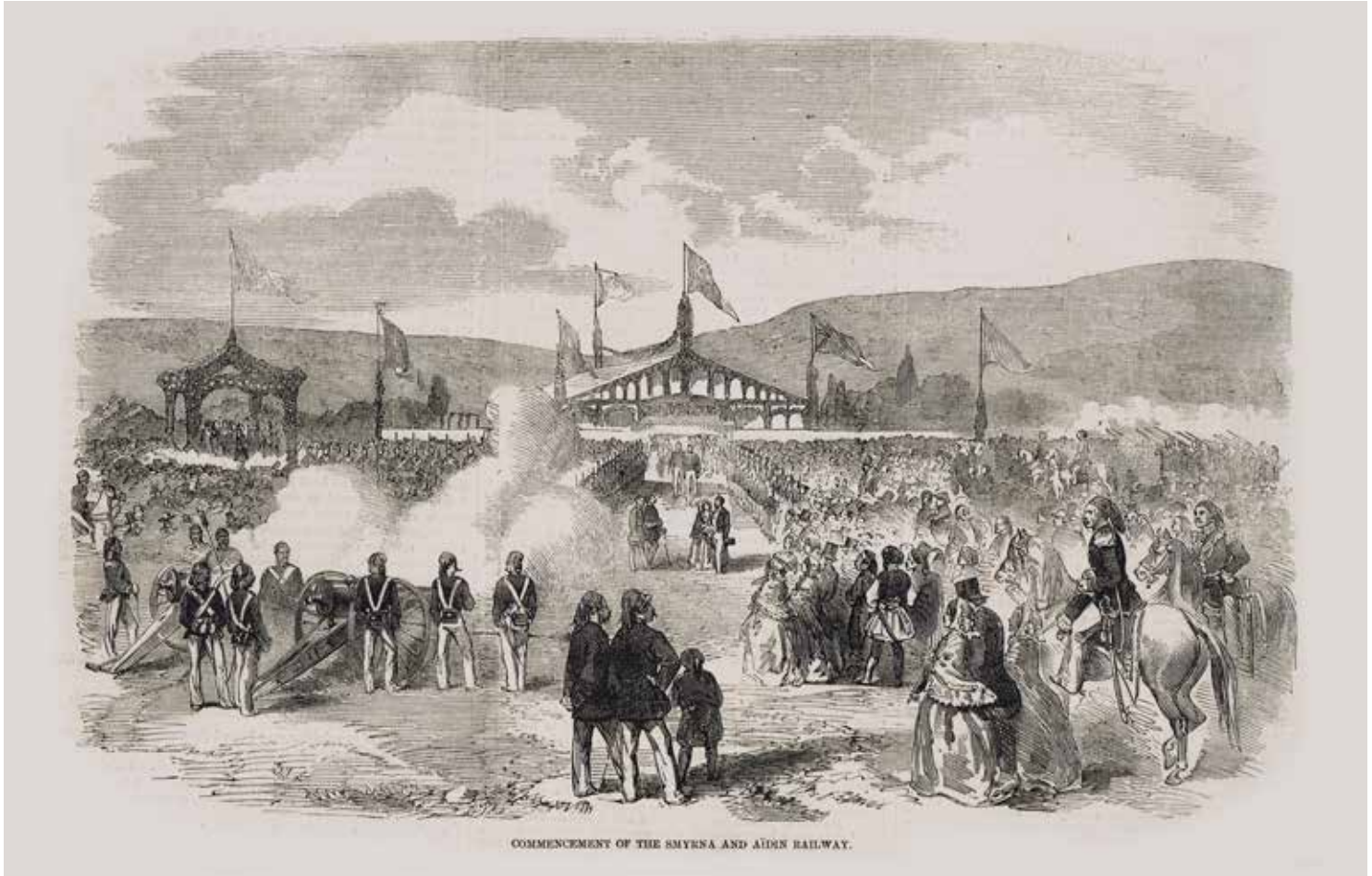

1838 tarihli Baltalimanı Anlaşması ile ihraç yasaklarının kaldırılması, İzmir merkezli ticaretin artma potansiyelini gündeme getirmiştir. Bununla birlikte develerle yapılan kervan ticaretinin süre ve hacim bakımından önemli sınırlılıkları vardı. Demiryolu ulaşımı bu sınırlılıkları aşmak için önemli fırsatlar sunuyor ve Avrupa'da giderek yaygınlaşıyordu. İzmir'de ticaret yapan yabancı tüccarlar arasında da İzmir ile Batı Anadolu'nun demiryolu ile birbirine bağlanmasının, ticaret hacminde muazzam bir artışa yol açacağı yönünde bir fikir birliği mevcuttu.

İzmir'de ticaret yapan Robert Wilkin isimli İngiliz tüccarı, dört ortağı ile birlikte İzmir ile Aydın arasında demiryolu yapma imtiyazını elde etmek için 1855 yılında Osmanlı Devleti'ne başvurmuştur. Yapılan müzakereler neticesinde, 1856 yılının Eylül ayında imtiyazı almayı başaran Wilkin, bu imtiyazı 1857

yılı içerisinde İngiltere'de başka bir gruba satmış ve bu grup demiryolunu inşa edip işletmek amacıyla "İzmir'den Aydın'a Osmanlı Demiryolu" isimli şirketi kurmuşlardır.

1857 yılının Eylül ayında başlayan yapım çalışmalarının ilk etabı olan 70 km'lik bölüm, 14 Kasım 1861'de tamamlanmıştır. Bunun öncesinde 24 Aralık 1860 tarihinde İzmir-Torbalı hattı işletmeye açılmıştır. Hattın tamamı ise, 7 Haziran 1866 tarihinde tamamlanmış ve işletmeye açılmıştır. Demiryolunun Aydın'a ulaşmasını takip eden dönemde şirket yeni imtiyazlar elde ederek, zaman içerisinde demiryolunu geleneksel kervan rotası boyunca sürekli genişletmiş ve 1912 yılına gelindiğinde İzmir'den Isparta'ya uzanan, yan hatlarla birlikte toplam 582 km'ye ulaşan bir demiryolu ağı inşa edilmiştir.

İzmir-Aydın Demiryolu Temel Atma Töreni, 1857
Illustrated London News

İzmir-Aydın Demiryolu İnşa Çalışmaları, 1860
David Hall McKewan

İzmir-Aydın Demiryolu Çalışıyor, 1861
David Hall McKewan

İzmir-Aydın Demiryolu Hattı'nın Hediyesi: Efes Antik Kentinin Keşfi

İzmir-Aydın Demiryolu inşaatında çalışan mühendislerden biri olan İngiliz John Turtle Wood, antik döneme olan ilgisinin peşinden giderek işinden ayrılmış ve 1863 yılında British Museum'un desteğini alarak Efes'te kazılara başlamıştır. Osmanlı Devleti'nde resmi izinle kazı yapan ilk kişi olan Wood, 1866 yılında bulduğu Grekçe bir yazıt sayesinde antik dönemin yedi harikasından biri olan Artemis Tapınağı'nın izini bulmuştur. Devam eden kazı süreci, bugün Dünya Kültür Mirası olan Efes Antik Kenti'nin keşfini getirmiştir.

Efes Antik Kenti kazı çalışmaları, Avusturya Arkeoloji Enstitüsü

İZMİR TIME MACHINE

Efes Antik Kentine zamanda yolculuk yapmak için QR kodu okutun.

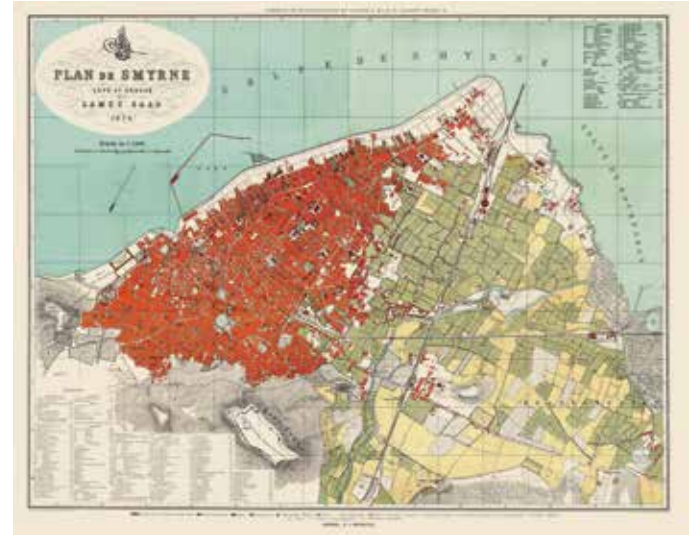
Efes Antik Kenti gezisinde turistler, 1910'lar, Yavuz Çorapçoğlu Arşivi

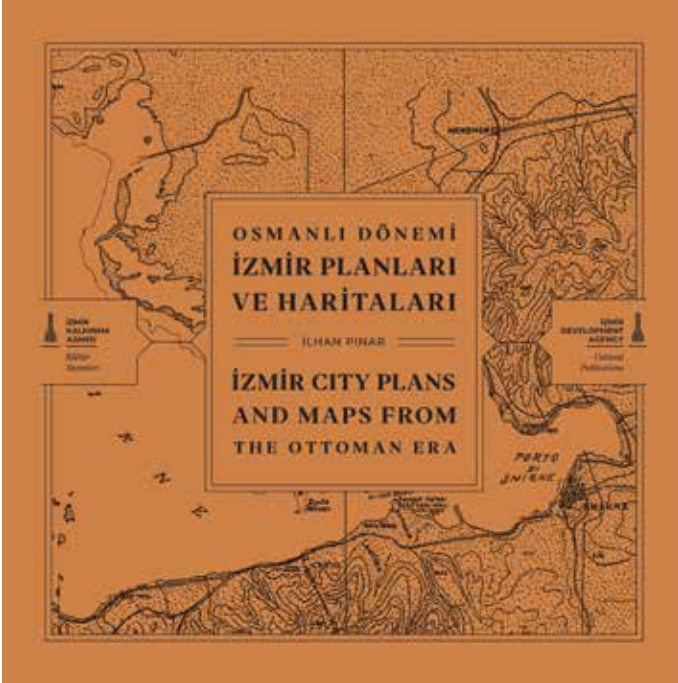
Efes Antik Kenti gezisinde turistler, 1910'lar, Yavuz Çorapçoğlu Arşivi

1855 tarihli İzmir planı, Luigi Storari

1876 tarihli İzmir planı, Lamec Saad

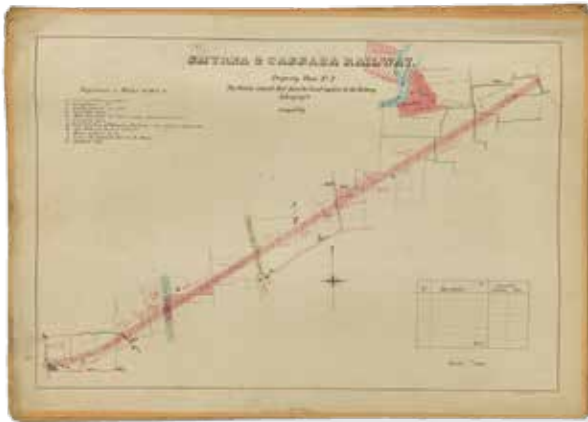
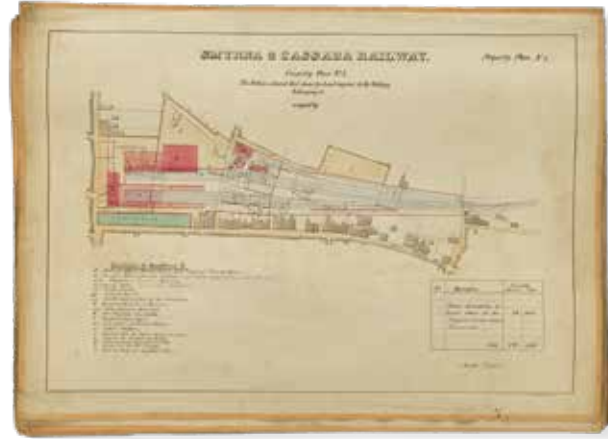
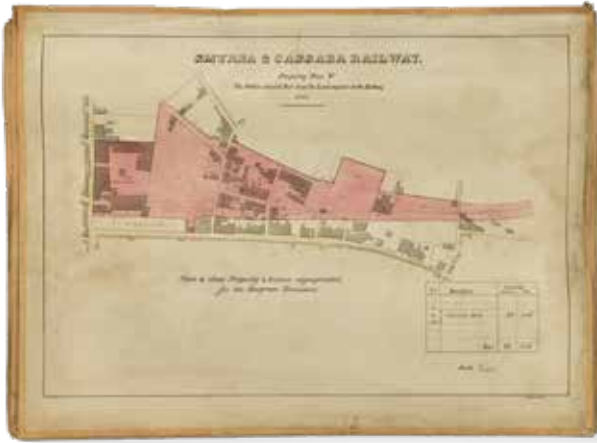
İlhan Pınar,
**Osmanlı Dönemi
İzmir Plan ve
Haritaları**

Yayına ulaşmak için QR kodu okutun.

ANADOLU'NUN İKİNCİ DEMİRYOLU: İZMİR-KASABA DEMİRYOLU HATTI

Osmanlı Devleti'nin Anadolu topraklarında verdiği ikinci demiryolu imtiyazı da İzmir merkezli olmuştur. İzmir'i Turgutlu'ya bağlayan demiryolu imtiyazı 1863 yılında Edward Price isimli İngiliz tüccara verilmiştir. 1864 yılında yapımına başlanan hattın inşası, 1866 yılında tamamlanmış ve işletmeye açılmıştır. İzmir-Aydın demiryolu hattına benzer şekilde bu hat da zaman içerisinde bir ucu Afyon'a, bir diğer ucu Bandırma'ya uzanacak şekilde genişletilmiş ve 1912 yılına gelindiğinde yan hatlarla birlikte toplam 702 km'ye ulaşan bir demiryolu ağı inşa edilmiştir.

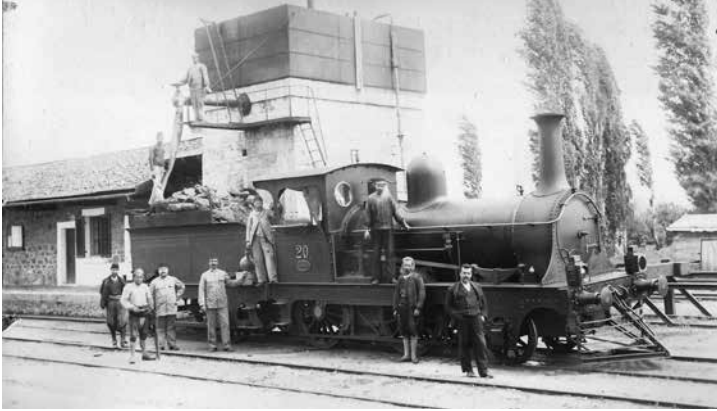
İzmir-Kasaba Demiryolu hattı projesi,
 Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi

*Basmane Gar Meydanı, 1919
Yavuz Çorapçıoğlu Arşivi*

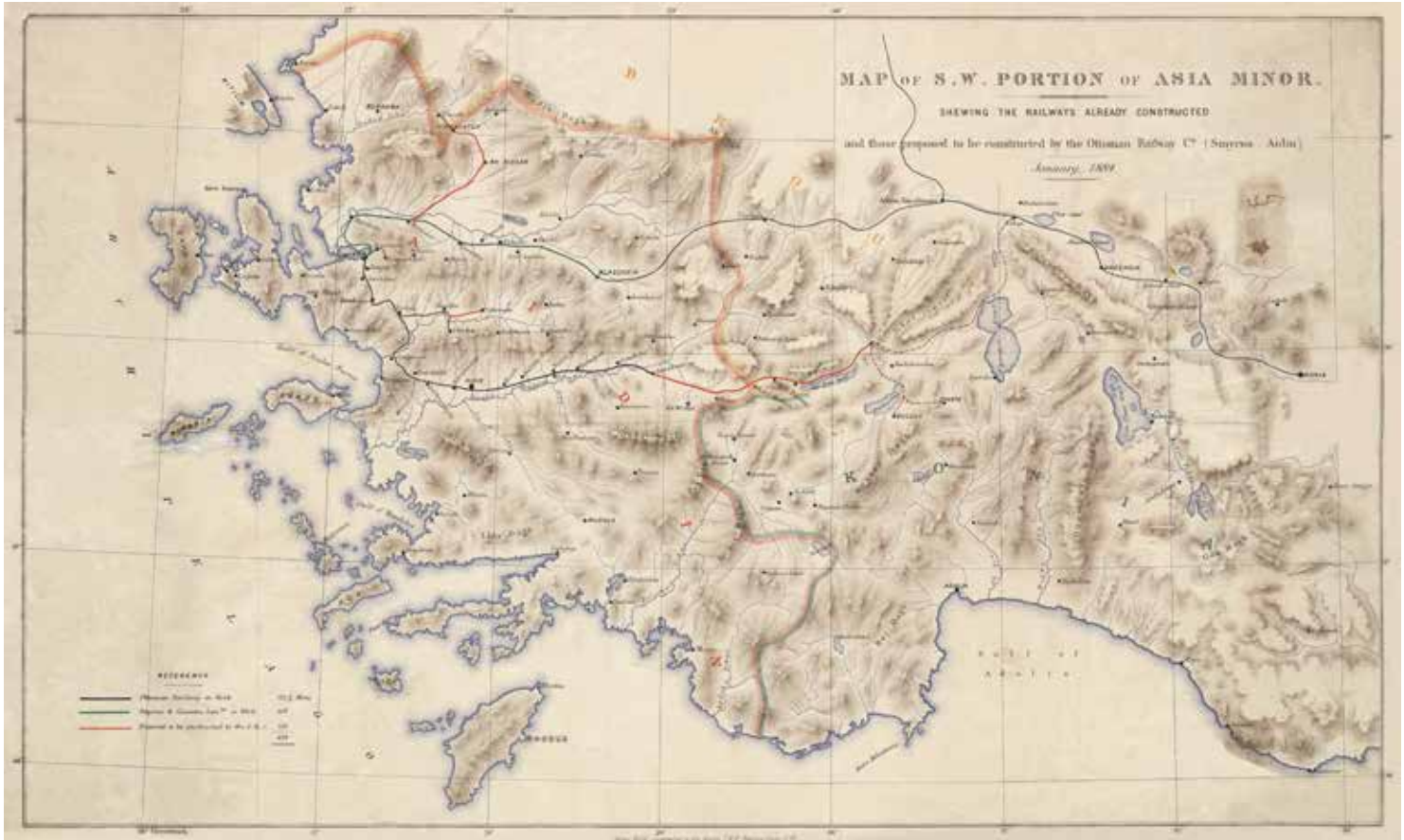
*Basmane Gar binası, 1880 ~
Guillaume Gustave Berggren, Alman Arkeoloji Enstitüsü*

*Tren Balatçık'ta su alıyor,
TCDD 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi Arşivi*

*Selçuk - Aziziye (Çamlık) Demiryolu Tüneli
TCDD 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi Arşivi*

James Wyld, Güneybatı Anadolu Haritası, 1884
(İlhan Pınar, Osmanlı Dönemi İzmir Planları ve Haritaları)

- İzmir - Aydın Demiryolu Hattı
- İzmir - Kasaba Demiryolu Hattı
- O.R.C. Şirketi tarafından yapılması önerilen hatlar

YENİ RIHTIM İNŞASI

Demiryollarının inşası, ticaretin hızını ve hacmini artırmıştır. Zaman içerisinde liman altyapısının da bu hıza ayak uydurması gereği ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaca karşılık olarak İzmir Rıhtım inşaatı ve işletilmesine ilişkin imtiyaz, J. Charnaud, A. Barker ve G. Guarracino isimli üç İngiliz tüccara 30 yıl süreyle 18 Kasım 1867 tarihinde verilmiştir.

İmtiyazı alan İngiliz tüccarlar, İzmir Rıhtım Kumpanyası'nı kurmuş ve inşaat için daha önce Marsilya Limanını da inşa etmiş olan Fransız Dussaud kardeşlerin firması ile anlaşmıştır. Rıhtımın yapımı devam ederken imtiyaz el değiştirmiş ve 1869 yılında rıhtımın inşasını gerçekleştiren Dussaud kardeşlere ait firma imtiyazı devralmıştır.

Yeni Rıhtım inşa edilmeden öncesi ile inşa edildikten sonrasını gösteren iki kartpostal, 19. yüzyıl sonları (Yavuz Çorapçıoğlu Arşivi)

Sempozyum "Geçmişten Günümüze İzmir Limanı"

İzmir Kalkınma Ajansı Kültür Yayınları

Yayına ulaşmak için QR kodu okutun.

Sarı Kışla'dan (günümüzde Konak Meydanı olan bölge) Tuzlaburnu'na (günümüzde Alsancak Limanı olan bölge) kadar olan alanı kapsayan rıhtım inşaatı büyük ölçüde 1876 yılında tamamlanmış ve çok kısa bir süre içerisinde yükleme ve indirme işlemlerinde büyük bir verimlilik artışı elde edilmiştir.

Rıhtım inşaatı ile İzmir, modern bir liman altyapısına kavuştuğu gibi günümüzde kente kimliğini veren ve Kordon olarak adlandırdığımız sahil şeridi ortaya çıkmıştır. Bu sahil şeridi boyunca yapılmış olan Gümrük Binası (günümüzde Konak Pier) ve Pasaport dalgakıranı kent hafızasını taşıyan önemli bir kültür mirası olarak varlığını sürdürmektedir.

Gümrük Binası ilavelerinin inşası (Yavuz Çorapçıoğlu Arşivi)

Rıhtım İnşaatı Öncesi İzmir Limanı, 1850-1865
Alexander Svoboda, Getty Araştırma Enstitüsü

Rıhtım İnşaatı Sonrası İzmir Limanı, 1890
Sébah & Joaillier, Alman Arkeoloji Enstitüsü

Eski liman, 1885
Félix Bonfils, Rijksmuseum

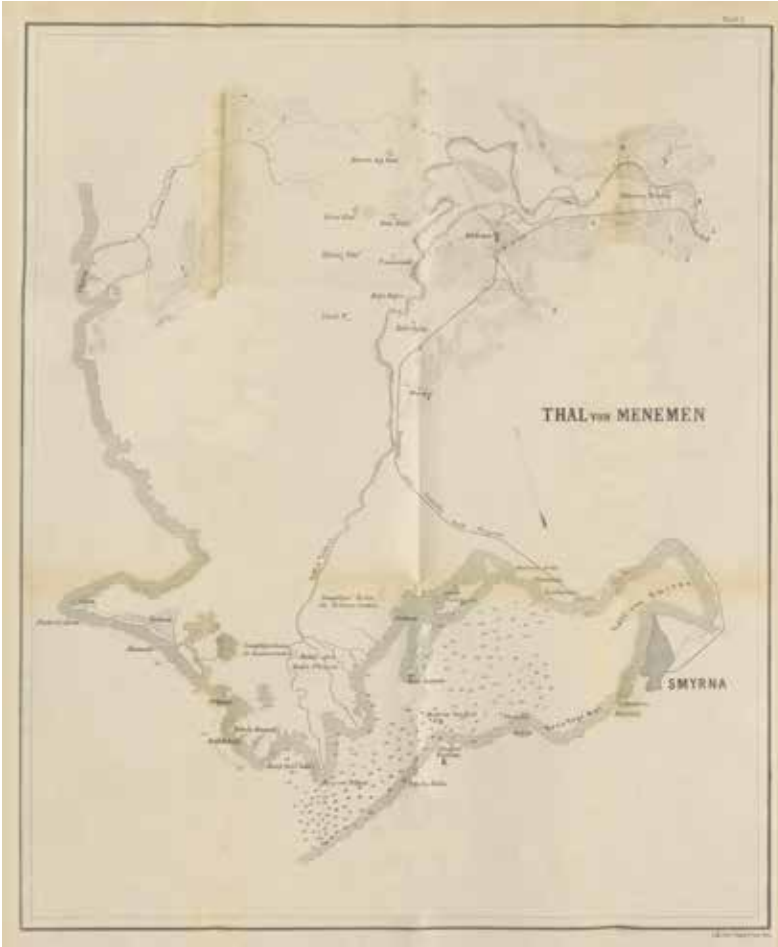

İzmir limanı ve rıhtım girişi, 1890 - 1895
Rijksmuseum

İZMİR'İ KURTARAN PROJE: GEDİZ NEHRİNİN YATAĞININ DEĞİŞTİRİLMESİ

Bir liman-kent için en büyük tehlike, yakınındaki bir nehrin taşıdığı alüvyonların denizi doldurması ve zaman içerisinde limanın kullanılamaz hale gelmesidir. Tarih boyunca birçok liman-kent bu sebepten ötürü limanını kaybetmiş ve tarih sahnesinden silinmiştir. İlimiz sınırları içerisinde yer alan Efes ile Bergama antik kentlerinin tarih sahnesinden silinmelerinin sebebi de alüvyonların denizi doldurması ve kent ile denizin bağlantısını koparıp limanı işlevsiz hale getirmesidir. Modern zamanlarda İzmir de benzer bir tehlike ile karşı karşıya kalmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde, Gediz Nehri'nin getirdiği alüvyonlar ile zaman zaman yaşanan taşkınlar gemilerin İzmir Limanına girişini etkileyecek boyutlara ulaşmıştır. Dönemin kaynakları incelediğinde, yereldeki kamu görevlileri ile yabancı devlet temsilcilerinin tehlikeye dikkat çeken çok sayıda rapor hazırladığı görülmektedir.

İzmir Körfezinin küçük bir göle dönüşme, limanın da ortadan kalkması gibi İzmir merkezli ticareti derinden etkileyecek sonuçlar üretme potansiyeline sahip bu tehlikeyi bertaraf etmek amacıyla Gediz Nehri'nin yatağının değiştirilmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda, 1885 yılında başlayan çalışmalar 1886 yılında tamamlanmış ve Gediz Nehri'nin yatağı, daha kuzeyden dökülmesini sağlayacak şekilde değiştirilmiştir. Böylece, tarihteki örnekleri dikkate aldığımızda, İzmir limanı buna bağlı olarak da İzmir'in kurtarılmış olduğunu söylemek abartılı bir ifade olmayacaktır.

İzmir Körfezi'ne dökülen Gediz Nehri, Karl von Scherzer, 1873

Heinrich Kiepert haritasının yatağı değiştirilen Gediz Nehri gösteren kesiti, 1890

İZMİR'DEN İHRAÇ EDİLEN ÜRÜNLER

İzmir sahip olduğu limanı sayesinde Doğu'nun Batı'ya açılan kapılarından biriydi. İran ipeği başta olmak üzere Doğu'da üretilen mallar kervanlarla İzmir'e getirilir, buradan gemilere yüklenip Batıya gönderilirdi. Benzer şekilde İzmir, batıda üretilen malların doğuya giriş kapılarından biriydi. Doğudan aldıkları malları İzmir'e getiren kervanlar, Batı'da üretilmiş ve İzmir'e gelmiş malları da Anadolu'nun içlerine ve daha ötesine götürüyorlardı.

Zaman içerisinde çeşitli faktörlere bağlı olarak İzmir merkezli doğu ile batı arasındaki ticaretin içeriği ve hacmi değişmiştir. Bununla birlikte, söz konusu dönem boyunca ipek, Ankara tiftiği, meşe palamudu, zeytinyağı, pamuk, üzüm, incir, halı ve afyon Batıya yapılan ihracat içerisinde öne çıkan ürünler olmuştur. Buna karşılık, İngiltere ile Fransa'da dokunan kumaşlar ile sanayileşme süreciyle birlikte çeşitliliği artan yeni nesil sınai ürünler Batıdan yapılan ithalat içerisinde öne çıkmıştır.

İzmir kent kimliğinde edinmiş olduğu yer ve günümüzde de ihracatı devam eden ürünler olması nedeniyle incir ve üzüm, İzmir'in modern zamanlardaki ticaretinde kendine has bir yeri olan, aynı zamanda kent hafızasında kişiler, kurumlar ve mekânlar özelinde önemli izlere sahiptir

Kuru İncir

İzmir ve Aydın illeri içerisinde yoğun olarak yetiştirilen incirin kurutularak ihracatının yapılması, özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren giderek önem kazanmaya başlamıştır. Zaman içerisinde ticaretin hacminin artması, hasat edilen incirlerin kurutulması ve sonrasında kalitesine göre tasnif edilerek paketlenmesini içeren, ağaçtan tüketiciye kadar uzanan modern bir iş sürecinin ortaya çıkışını beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda, incir ticaretinde temayüz eden tüccarların, markalaşma ve dış pazarlara yönelik tanıtma faaliyetleri oldukça dikkat çekicidir.

Kuru Üzüm

İzmir ve Manisa illeri ağırlıklı olmak üzere Ege Bölgesi'nde üretilen üzümün kuru halinin ihracatı, İzmir üzerinden yapılmaktaydı. Çekirdeksiz Sultaniye Üzümlü olarak bilinen üzüm türü, başta İzmir olmak üzere bu bölgeye özgü bir üzüm türü olup iç piyasada yaş olarak tüketildiği gibi kurusu da dış piyasalarda büyük bir talep görmekteydi. Zaman içerisinde artan talep, kuru incir de olduğu gibi kuru üzüm özelinde de üzüm bağlarından tüketiciye kadar uzanan modern bir iş sürecinin doğuşuna kapı aralamıştır.

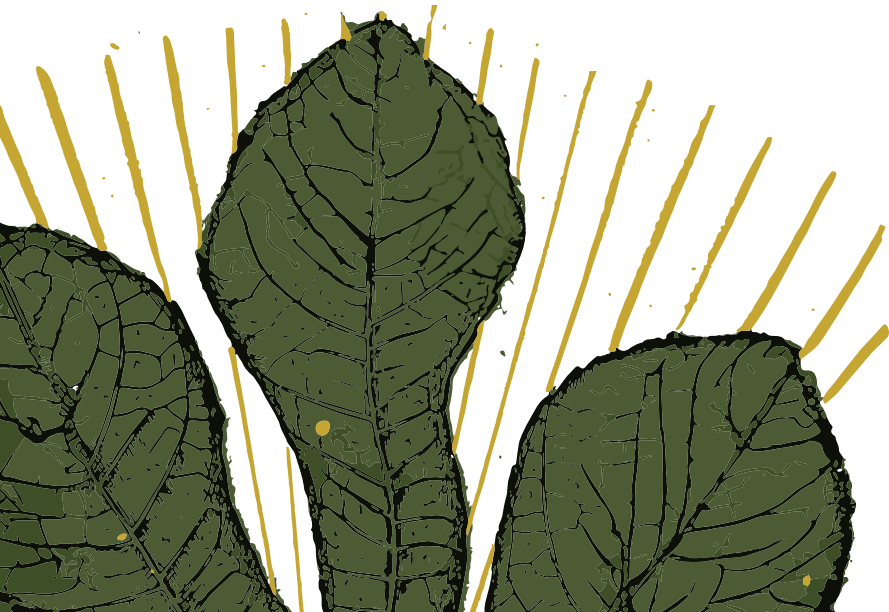

İncir Kutusu etiketleri
(Yavuz Çorapçıoğlu Arşivi)

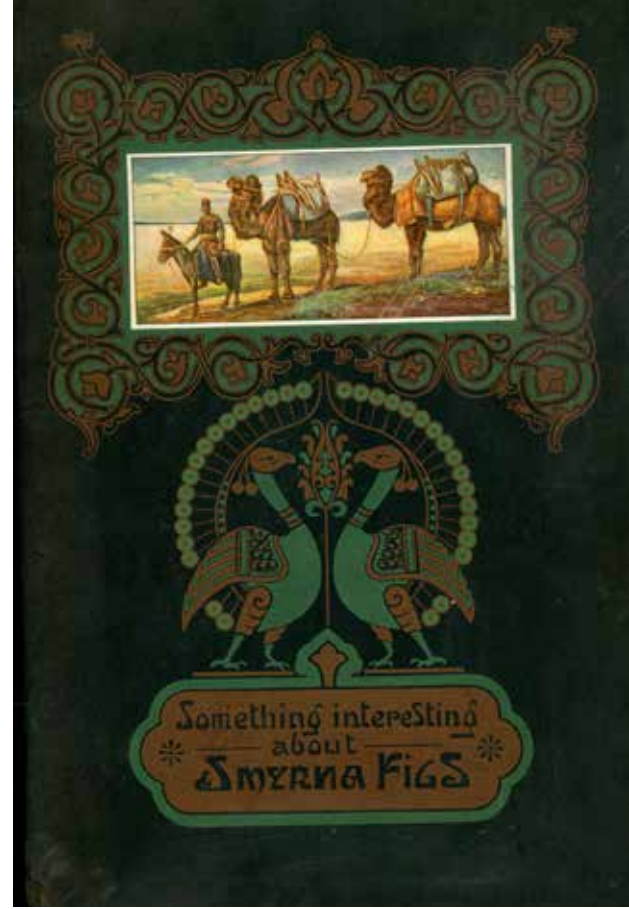

İzmir'de incir işçilerini gösteren kartpostallar, 1900'ler
(Yavuz Çorapçıoğlu Arşivi)

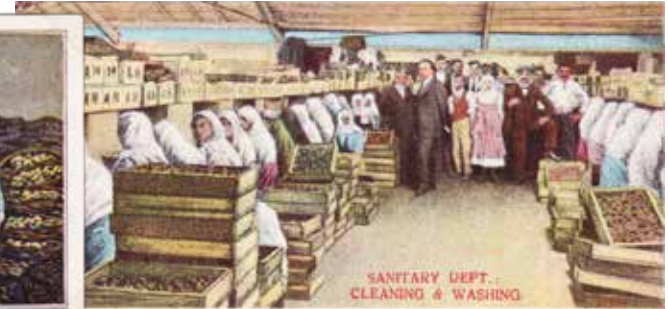

Hacı Canik Elmasyan incir imalathanesi, 1900'ler
(Yavuz Çorapçıoğlu Arşivi)

Smyrna Figs Markası tanıtım kitapçığı (Şerif Remzi Reyent Arşivi)

İzmir İnciri tanıtım kartları
(Yavuz Çorapçioğlu Arşivi)

İzmir'de kuru üzüm işçileri, 1904
(Yavuz Çorapçioğlu Arşivi)

Kuru üzüm etiketi
(Yavuz Çorapçioğlu Arşivi)

Kuru üzümün paketlenmesi ve depolanması, C. WHITTALL & CO..
SMYRNA firması tanıtım kitapçığı, 1911

İzmir merkezli üzüm ve incir ticareti zaman içerisinde öylesine önemli hale gelmiş ki Osmanlı Devleti içerisindeki ilk ticaret borsasının kuruluş sürecini tetiklemiştir. Ticaretin gelişmesi ve derinleşmesini sağlama amacına hizmet etmek üzere kurulan ve önemli bir modernleşme göstergesi olan ticaret borsaları, ticarete konu malların alım-satım işlerinin gerçekleştiği ve fiyatın oluştuğu mekânlar olarak tanımlanabilir. İzmir Ticaret Borsası da bu amaçlar doğrultusunda ülkemizin ilk ticaret borsası olarak 1891 yılında kurulmuştur. 1928 yılında açılışı gerçekleştirilen İzmir Ticaret Borsası binası, İzmir kent hafızasını taşıyan önemli bir kültür mirası olarak varlığını sürdürmektedir. Borsa bünyesinde yer alan Üzüm ve İncir Salonları günümüzde de hizmet vermeye devam etmektedir.

İzmir Ticaret Borsası'nın ilk binası

1928 yılında açılışı gerçekleştirilen İzmir Ticaret Borsası binası

İzmir Ticaret Borsası üzüm ve incir salonları

ÇOK KÜLTÜRLÜ İZMİR

Osmanlı Devleti'nde devlet ile toplum arasındaki ilişkiler, millet sistemi aracılığıyla yürütülmüştür. Bu sisteme göre, Müslümanlar tek bir millet olarak kabul edilirken, gayrimüslim nüfus ise, ait oldukları etnik köken dikkate alınarak tasnif edilmiştir. Buna göre, Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler ayrı birer millet olarak ele alınmıştır. Ayrı bir millet olmak esas itibarıyla her bir topluluğun eğitim ve medeni hukuku ilgilendiren konular başta olmak üzere kendi yaşayışlarını ilgilendiren konularda kendi hukuklarına tabi olması anlamına gelmektedir. Osmanlı millet sistemi, Fransız İhtilali sonrası tüm dünyada güç kazanmaya başlanan milliyetçilik akımlarına kadar büyük ölçüde sorunsuz bir şekilde işlemiştir.

İzmir merkezli ticaretin artması, her milletten insanı İzmir'e çekmiştir. Farklı milletlerden insanların bir araya gelmesi, birlikte yaşaması, birlikte ticaret yapması, İzmir'de çok kültürlü bir ortamın ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, Osmanlı tebaasından Türk, Ermeni, Rum ve Yahudiler ile ticaret için Avrupa'dan gelmiş yabancılar birlikte yaşamış ve ticaret ortak paydasında birlikte iş yapmışlardır. Bu birlikteliğin meydana getirdiği çok kültürlü ortamın kent hafızasındaki izlerini yeme içme alışkanlıklarımızdan yer isimlerine kadar birçok alanda takip etmek mümkündür.

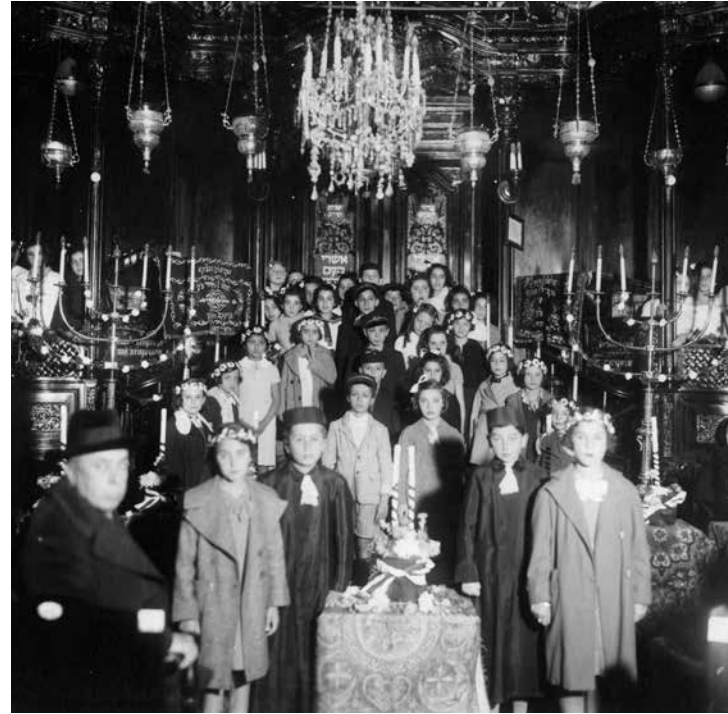
Prof. Dr. Yavuz Çorapçıoğlu,
**100 Fotoğrafla Eski
İzmir'de Yaşam,**
İzmir Kalkınma Ajansı
Kültür Yayınları

Prof. Dr. Yavuz Çorapçıoğlu,
**Smyrna'dan İzmir'e
Günlük Yaşam,**
İzmir Kalkınma Ajansı
Kültür Yayınları

*Selçuk'ta bir Paskalya alayında Rumlar,
J.A. Moxm, 1903*

*Hanukah bayramını kutlayan İzmir Yahudileri,
Beth Israel Sinagogu, 1936*

Rubellin'in bir Türk kadını gösteren fotoğrafı, 1868

Fesli bir Türk ayakkabı boyacısı, 1900'ler

Geleneksel Türk kıyafeti giyinmiş bir kadın, 1900'ler

Rum kıyafeti giyinmiş silahlı bir kavas

Geleneksel kıyafetli bir Ermeni gelini, 1901

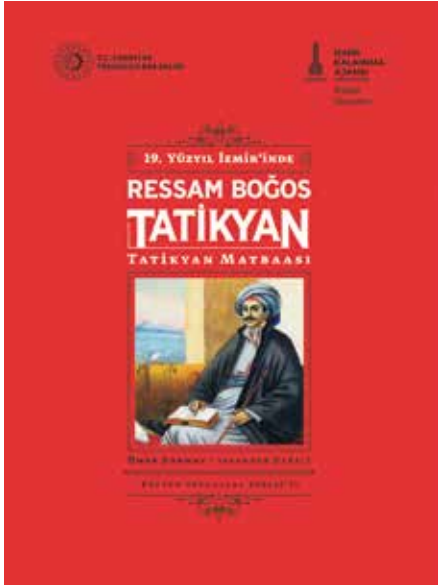
Yahudi bir çift, 1908

Levanten bir çift, 1860'lar

Levanten bir beyefendi, 1860

Ömer Durmaz - İskender Dereli,
Ressam Boğos Tatikyan,
 İzmir Kalkınma Ajansı Kültür Yayınları

100. Y. Sultanı Beyazıt

İzmir Halkı'nın 100. Yılı

100. Y. Sultanı Beyazıt

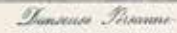

D. B. K. K. K. K. K.

D. B. K. K. K. K. K.

Femme d'Izmir dans la rue

Mustafa Paşa

1875, D. Nispetiye, İstanbul

Fevriye Paşası

1875, D. Nispetiye, İstanbul

İZMİR TIME MACHINE

İzmir'in Görünümü, 17. yüzyıl

İllüstrasyon, Deniz Arkan

BÖLÜM 2

CUMHURİYET'İN İZMİR'İ

*Mustafa Kemal Erzurum Kongresi günlerinde, 9 Temmuz
1919 ATATÜRK, T.C. Kültür Bakanlığı*

"Büyük Yunanistan Haritası" başlıklı bir Yunan propaganda kartı, 1920

Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılmıştır. Savaşın galip devletleri ile Osmanlı Devleti arasında 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi ile ateşkes ilan edilmiştir. Mütareke ile Osmanlı Ordusu büyük ölçüde terhis edilirken, galip devletlere kendi güvenliklerini tehlikeli gördükleri yerleri işgal etme hakkı tanınmıştır.

Yunanistan kuruluşunu takip eden 1829 yılından itibaren sınırlarını Osmanlı Devleti aleyhine genişletmiştir. Bu genişleme motivasyonunun arkasında yer alan "Megali İdea", bugünkü Yunanistan sınırlarının ötesinde İstanbul ile İzmir'in de içinde yer aldığı Batı Anadolu'yu kapsayan bir devlet kurma düşüncesi olarak tanımlanabilir. Bu düşüncenin önemli savunucularından biri olan Venizelos, dönemin Yunan Kralı Konstantin'in tarafsızlık politikasına rağmen, 1917 yılında Yunanistan'ın İtilaf Devletleri yanında savaşa girmesini temin etmiştir. Savaşın İtilaf Devletleri lehine neticelenmesi, Yunanistan'ı da galip devletler safına dâhil ederken, Venizelos başta olmak üzere Megali İdea taraftarları açısından devletin sınırlarını genişletmek için önemli bir fırsat doğmuştur.

Mondros Mütarekesi'ni takip eden aylarda İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edileceği söylentisi yayılmaya başlamıştır. Bu söylentinin ciddiyet kazanması ve muhtemel bir işgale karşı İzmir'in sesini duyurmak amacıyla İzmirli vatanseverler Moralızade Halit ve Nail Beylerin öncülüğünde, 1 Aralık 1918

tarihinde “İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti” kurulmuştur. Bu cemiyet, Mondros Mütarekesi sonrası kurulan ilk Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti olması açısından tarihimizde müstesna bir yere sahiptir.

Halkı muhtemel bir işgale hazırlama ve dış dünyaya da işgalin haksızlığına yönelik çalışmalar yürüten Cemiyetin en önemli faaliyeti, 17-19 Mart 1919 tarihleri arasında çevre il ve ilçelerden gelen delegelerin katılımıyla toplanan kongredir. Bu kongrede alınan ve İzmir ile çevresinin işgaline karşı çıkışı dile getiren kararlar, 20 Mart 1919 tarihinde İtilaf Devletleri Yüksek Komiserliğine iletilmiştir. Bu çabaların neticesiz kalması ve İzmir’in 15 Mayıs’ta Yunanlılar tarafından işgal edileceğinin öğrenilmesi üzerine, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti içerisinde bir grubun (Redd-i İlhak Heyet-i Milliyesi) önderliğinde, 14 Mayıs gecesi Maşatlık denen bölgede (günümüzde Bahribaba Parkı olarak bilinen yer, o dönem Yahudi Mezarlığı’nın bulunduğu bölgeydi) geniş katılımlı bir protesto gösterisi düzenlenmiştir.

Dönemin Valisi İzzet Bey’in Yunan İşgalini yalanlayan açıklamasının gazetelerde yayımlandığı gün, 15 Mayıs 1919’da İzmir, Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. İşgalin gerçekleştiği gün yaşanan iki olay ve bu olayların kahramanları, gösterdikleri duruş ve sahip oldukları cesaret ile her daim anılmayı hak etmektedirler.

15 Mayıs 1919’da İzmir’e giren Yunan Birlikleri

Pasaport'tan İzmir'e giren Yunan İşgal Birliği, Konak Meydanı'na vardığı sırada, gerçek ismiyle Osman Nevres, bilinen ismiyle Hasan Tahsin, birliğin önünde Yunan bayrağını taşıyan askere ilk kurşunu atar. Bugün bu kurşunun atıldığı Konak Meydanı'nda yer alan İlk Kurşun Anıtı, bu anı ölümsüzleştirmiştir.

Şehit Hasan Tahsin Receb Bey (Ayakta eli çenesinde)

Yunan İşgal Birliği tarafından tutuklanan askerler arasında yer alan 4. Kolordu Asker Alma Heyeti Başkanı Albay Süleyman Fethi Bey, "Vito Venizelos (Yaşa Venizelos)" demeyi reddetmesi ve apoletlerinin sökülmesi direnmesi üzerine Yunan askerleri tarafından defalarca süngülenmiş ve aldığı yaralar neticesinde 23 Mayıs 1919 tarihinde şehit olmuştur. Cenazesi büyük bir katılıma sahne olan Şehit Süleyman Fethi Bey, önce Emir Sultan Haziresine defnedilmiş, 1988 yılında Narlıdere Şehitliği'ne taşınan naaşı, 2019 yılında tekrar Emir Sultan Haziresine getirilmiştir. Kanlı üniforması günümüzde İstanbul Harbiye Askeri Müzesi'nde sergilenmektedir.

Miralay Şehit Süleyman Fethi Bey ve kanlı üniforması
İstanbul Askeri Müzesi

Doktor Reşad Nihad,
Yunanlılar İzmir'de:
Yunan Mezalimi Hakkında
Yeni Bilgi ve Belgeler,
 İzmir Kalkınma Ajansı Kültür
 Yayınları

Yayına ulaşmak için
 QR kodu okutun.

Sarı Kışla önünde Yunan muhafız alayı, Wide World Photos, 1921

İzmir'in Yunan İşgalinden dört gün sonra 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal, Samsun'a çıkmış ve Milli Mücadele'nin ilk adımını atmıştır. Dönemin kaynaklarında İzmir'in işgalinin tüm Anadolu'da büyük bir tepkiye yol açtığı ve buna bağlı olarak da Milli Mücadele fikrinin geniş kesimlerce benimsenmesinde psikolojik etkisinin büyük olduğu görülmektedir.

Amasya, 21 Haziran 1919, T.C. Genelkurmay Başkanlığı, Fotoğraflarla Atatürk

Erzurum Kongresi için hazırlıklar yapılırken, Erzurum, 5 Temmuz 1919, T.C. Genelkurmay Başkanlığı, Fotoğraflarla Atatürk

Sivas Kongresi üyeleriyle beraber, Sivas, 11 Eylül 1919 T.C. Genelkurmay Başkanlığı, Fotoğraflarla Atatürk

Sivas'ta Heyeti Temsiliye üyeleri ile birlikte, 11 Eylül 1919 Milli Savunma Üniversitesi ve Atatürk Araştırma Merkezi Arşivi

TBMM'nin açılışı, Ankara, 23 Nisan 1920
T.C. Genelkurmay Başkanlığı, Fotoğraflarla Atatürk

Birinci İnönü Savaşının ardından cephede, Bozüyük
Milli Savunma Üniversitesi ve Atatürk Araştırma
Merkezi Arşivi

Sakarya Savaşı öncesinde cepheye hareket ederken, Ankara,
12 Ağustos 1921
T.C. Genelkurmay Başkanlığı, Fotoğraflarla Atatürk

Zafer Tepe'den Duatepe'de cereyan eden
muharebeleri takip ederken, Polatlı, Ankara,
9 Eylül 1921, T.C. Genelkurmay Başkanlığı,
Fotoğraflarla Atatürk

Mareşal Gazi Mustafa Kemal Paşa, Ankara,
4 Aralık 1921, T.C. Genelkurmay Başkanlığı,
Fotoğraflarla Atatürk

Mustafa Kemal Batı Cephesinde Ahşehir Karargahında
Komutanlarla Birlikte, Ağustos 1922

Akşehir'de Büyük Taaruzun son hazırlıkları esnasında, Milli Savunma Üniversitesi ve Atatürk Araştırma Merkezi Arşivi

Büyük Taaruzdan bir müddet önce Başkomutan ve Garp Cephesi Komutanı Ilgın'da, Milli Savunma Üniversitesi ve Atatürk Araştırma Merkezi Arşivi

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa Afyon Kocatepe'de, 26 Ağustos 1922
Milli Savunma Üniversitesi ve Atatürk Araştırma Merkezi Arşivi

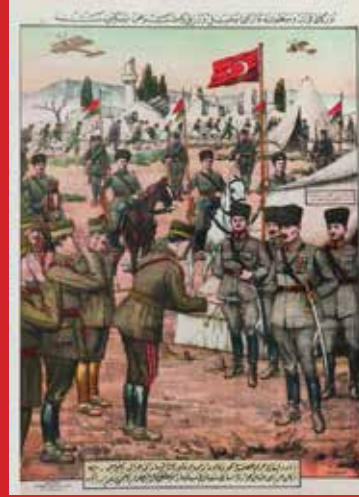
At üzerinde Atatürk'ü kılıcı ile selamlayan Süvari Kolordusu Komutanı Fahreddin Paşa, Milli Savunma Üniversitesi ve Atatürk Araştırma Merkezi Arşivi

Başkomutan Büyük Taaruzu Afyon Kocatepe'den yönetirken, Milli Savunma Üniversitesi ve Atatürk Araştırma Merkezi Arşivi

*Türk Süvari Birliği, 1 Eylül 1922
Milli Savunma Üniversitesi ve Atatürk Araştırma Merkezi Arşivi*

*Trikupis'i kılıcını Mustafa Kemal Paşa'ya
teslim ederken gösteren kartpostal*

*2 Eylül 1922'de teslim alınan Yunan Başkomutanı
Trikupis (ön sırada soldan ikinci)*

*Kayseri-Talas'ta esir Yunan generalleri ve Türk subayları. Oturanlar soldan sağa:
Dimaras, Trikupis, Albay Adnan Bey, Digenis ve Yüzbaşı Emin Bey (1923)*

ORDULAR İLK HEDEFİNİZ AKDENİZ. İLERİ!

Yunan Ordusu, Anadolu içlerinde ilerlerken Milli Mücadele her geçen gün güçlenmekte ve Ankara önlerine kadar gelmiş olan işgal ordusu, Sakarya Savaşı'nda kazanılan zaferle durdurulmuştu. Sakarya Savaşı sonrası dönemde başlayan taarruz hazırlıkları yaklaşık bir yıl sürmüş ve 26 Ağustos 1922'de Başkomutan Mustafa Kemal'in verdiği emirle başlayan Büyük Taarruz, 9 Eylül 1922'de İzmir'in Kurtuluşuyla zaferini ilan etmiştir.

İzmir'e geri çekilen, bozguna uğramış Yunan Birlikleri (Yavuz Çorapçıoğlu Arşivi)

Türk Süvari Birlikleri

*Başkomutan Mustafa Kemal Paşa ve Batı
Cephesi Komutanı İsmet Paşa*

İZMİR'İN KURTULUŞU

9 EYLÜL 1922

9 Eylül 1922 günü sabah saatlerinde İzmir'e giriş yapan Yüzbaşı Şerafettin Bey komutasındaki Türk Süvarileri, halkın sevinç gösterileri eşliğinde kordon boyunu geçmiş ve Hükümet Konağı'na ulaşarak şanlı Türk Bayrağını göndere çekmiştir. 9 Eylül gecesini Kemalpaşa'da geçiren Mustafa Kemal, 10 Eylül günü, "Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!" emrinin muhatabı, Milli Mücadele'nin kızıl elması İzmir'e gelmiş ve İzmir de Büyük Kurtarıcısını coşkuyla karşılamıştır.

*Türk Ordusunun İzmir'e Girişi, Ahmet Ziya Akbulut
Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi*

*9 Eylül Günü İzmir
Rıhtımında ilerleyen Türk
Süvari Birlikleri*

9 Eylül 1922'de Hükümet Konağı'na Türk Bayrağını göndere çeken Yüzbaşı Şerafettin Bey

9 Eylül Günü İzmir Rıhtımında ilerleyen
Türk Süvari Birlikleri

MUSTAFA KEMAL İZMİR'DE

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın,
Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa ile
İzmir'e gelişi, 10 Eylül 1922

Mustafa Kemal İzmir Karşıyaka'da
İplikçizade Köşkü'nde

İplikçizade
Köşkü

Mustafa Kemal ve İzmir

Mustafa Kemal'in İzmir'le özel bir bağı olmuştur. İzmir'in kurtuluşunun akabinde, 14 Eylül tarihinde İzmir Belediyesi tarafından kendisine teklif edilen hemşeriliği kabul etmiştir. Bunun üzerine kaleme aldığı 24 Eylül 1922 tarihli mektubunda İzmirliilere şu şekilde seslenir;

"İzmir Belediye ve Yönetim Meclisleri aracılığı ile bana İzmir Hemşeriliği sanı verildiğini öğrendim. Ülkemizin Akdeniz'e karşı ışığı olan, düşman işgalinden kurtulması için bütün ülkeyi seve seve yıllarca sıkıntılara sürüklemiş bulunan İzmir'imizin hemşerileri arasında sayılmak bana sonsuz bir sevinç ve övünç olmuştur.

Bundan yaklaşık üç yıl önce İzmir felaketi ile yüreği en büyük üzüntü ve aynı zamanda en güçlü bir inanç kararlılığı ile çarpmış; başladığımız bağımsızlık savaşında bana en güçlü umutları vermiş olan yiğit Erzurum halkı da beni hemşerileri arasına almakla ödüllendirmiş oluyordu.

Bana ulusal savaşımızın, önemli bir girişiminin başlangıcını anımsatmakta bulunan Erzurum hemşeriliğine, savaşımızın zaferini müjdeleyen İzmir hemşeriliğini ekleyerek, değerli bir ödül vermiş oluyorsunuz.

İzmirli hemşerilerime sevgi ve bağlılıkla teşekkürlerimi sunarım. İzmir'in acılarını gidermek için genel görevlerimizin verdiği zorunluluktan başka özel ve içten bir ilgi ile çalışmak, benim için bir ülkü olacaktır.

Hepinize selam ve sevgi hemşerilerim"

Mustafa Kemal'in annesi Zübeyde Hanım, İzmir'de hayatını kaybetmiş ve naaşı Karşıyaka'da defnedilmiş olup 1940 yılında aynı ilçede adına yapılmış anıt mezara taşınmıştır.

Mustafa Kemal, İzmir'in önde gelen ailelerinden Uşakizade Ailesi'ne mensup Latife Hanım ile İzmir'de evlenmiştir.

Mustafa Kemal ve Latife Hanım, Nikah merasiminden sonra Uşakizade Köşkü, 29 Ocak 1923

YENİDEN İMAR VE İHYA EDİLEN İZMİR

İzmir'in kurtuluşundan dört gün sonra, 13 Eylül 1922 tarihinde Ermenilerin oturduğu mahallede peş peşe yangınlar çıkmaya başlamış ve olumsuz hava koşullarının da etkisiyle giderek büyüyen yangın kısa sürede kontrolden çıkmıştır. Ancak 17 Eylül tarihinde tamamen söndürülen yangın neticesinde, şehrin önemli bir kısmı harap olmuş, binlerce bina yok olmuş ve kullanılamaz hale gelmiştir.

Kurtuluştan sekiz yıl önce, I. Dünya Savaşı'nın eşiğinde, Levant'ın Başkenti olarak anılan Anadolu'nun en zengin ve müreffeh şehri İzmir, 17 Eylül 1922 tarihinde geçmişteki görkemli halinden çok uzaktır ve ufukta beliren yeni Türk Devleti'nin önündeki zorlu görev, İzmir'i yeniden imar ve ihya etmektir. Bu imar ve ihya sürecinde İzmir'in sahip olduğu güçlü potansiyel her daim yol gösterici olmuştur.

Büyük İzmir Yangını, 14 Eylül 1922

Yangın sonrası İzmir

TÜRKİYE İKTİSAT KONGRESİ

Cumhuriyete giden yolda yeni dönemin iktisat politikasını tayin etmek üzere düzenlenen “Türkiye İktisat Kongresi”, 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında İzmir’de yapılmıştır. Tarihe, “İzmir İktisat Kongresi” olarak geçen bu kongreye ülkenin dört bir yanından çiftçileri, sanayicileri, işçileri ve tüccarları temsilen seçilen 1.000’in üzerinde delege katılım sağlamıştır.

İncir Han’da toplanan Kongre’nin açılış konuşmasında Mustafa Kemal, siyasi ve askeri zaferlerin ekonomik zaferlerle taçlandırılmadığı takdirde, eksik kalacağı ve sürdürülebilir olamayacağına dikkat çekmiştir. Bu bağlamda da yeni kurulmakta olan Cumhuriyet’in iktisadi açısından da bağımsızlığını elde etmesinin önemine vurgu yapmıştır.

Kongre boyunca yapılan müzakereler neticesinde alınan kararlar, Cumhuriyetin ilk dönem ekonomi politikasının tayin edilmesinde belirleyici olmuştur. Bu bağlamda, tarımın gelişmesi ve çiftçinin gelirini artırmak amacıyla “Aşar (Öşür) Vergisinin” kaldırılması gerektiği Kongre’de alınan kararlardan biridir ve 1925 yılında yüzyıllardır uygulanmakta olan bu vergi kaldırılmıştır. Yerli ve milli sanayinin kurulması gerektiği de Kongre’de alınan bir diğer önemli karardır. Özellikle 1930’larda uygulanan sanayi planları ve bu kapsamda devlet eliyle kurulan sanayi tesisleri, ülkemizin sanayileşme yolundaki ilk adımları olmuştur.

*Türkiye İktisat Kongresinin düzenlendiği
İncir Han, 1979 yılında yıkılmıştır.*

*İzmir İktisat Kongre Merkezi,
kongrenin 100. yılı 2023’de tekrar
kullanıma açılmıştır.*

ازمیر قاسم قاسموف

Türkiye İktisat Kongresi,
Çiftçi Grubu üyeleri

İMAR ÇALIŞMALARI

Cumhuriyet Meydanı ve Atatürk Anıtının açılış töreni, 27 Temmuz 1932
Yavuz Çorapçıoğlu Arşivi

Cumhuriyet Meydanı ve Atatürk Anıtı, Cemal Yalkış, 1934

Plevne Bulvarı, Cemal Yalkış, 1950'ler
İzmir Ticaret Odası

Fevzipaşa Bulvarı, Cemal Yalkış, 1960'lar
İzmir Ticaret Odası

Varyant, Cemal Yalıtış, 1953
İzmir Ticaret Odası

Gazi Bulvarı, Ethem Ruhi, 1930'lar
İzmir Ticaret Odası

İsmetpaşa Bulvarı'nın Gazi Bulvarı ile birleştiği yer, 1931-1934

Cumhuriyet Meydanı, 1930'lar

KÜLTÜRPARK VE İZMİR ENTERNASYONAL FUARI

İzmir İktisat Kongresi esnasında düzenlenen yerli malları sergisi ile 1927-28 ve 1933-35 yılları arasında düzenlenen 9 Eylül Sergilerinden hareketle, dönemin İzmir Belediye Başkanı Dr. Behçet Uz, şehrin iktisadi gelişimini desteklemek amacıyla bir fuar kurma fikrini gündeme getirmiştir. Fikrin olgunlaşma devresinde dönemin İzmir Belediye Başkan Yardımcısı Suat Yurtkoru, 1933 yılında ziyaret ettiği Moskova'daki Kültürpark'tan bahsetmiş ve Fuar ile Kültürpark'ı birleştiren bir proje geliştirilmesi üzerinde mutabık kalınmıştır.

İzmir Kültürpark Planı

Arslusul İzmir Fuarı, Kültürpark, Lozan Kapısı, Cemal Yalkış, 1936
İzmir Ticaret Odası

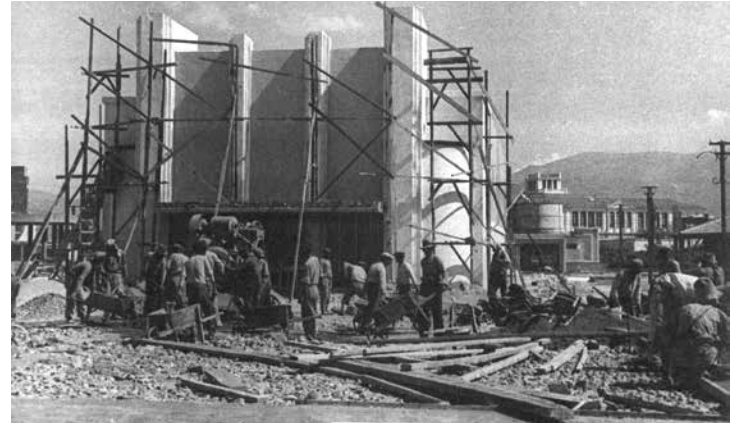
Başbakan İsmet İnönü Kültürpark planını inceliyor

Kültürpark inşaatı (Mert Rüstem Arşivi)

*Kültürpark'ın Kadifekale'den görünümü, Cemal Yalkış, 1938
İzmir Ticaret Odası*

Kültürpark inşaatı (APİKAM)

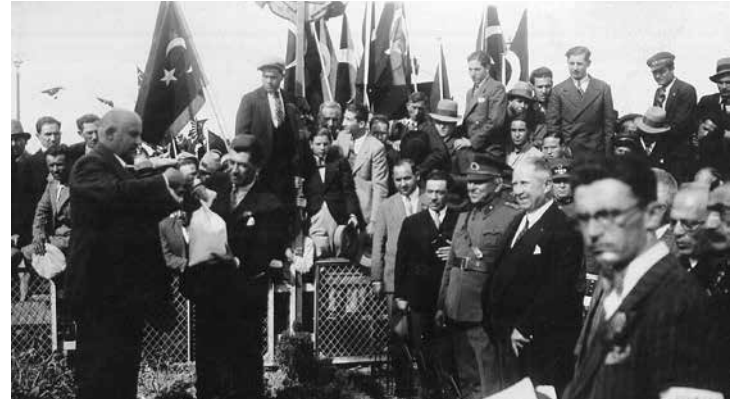
İzmir Enternasyonal Fuarı, Kültürpark, Dokuz Eylül Kapısı Cemal Yalkış, 1950'ler,
İzmir Ticaret Odası

İzmir Enternasyonal Fuarı, Kültürpark, Cemal Yalkış, 1950'ler

İzmir Enternasyonal Fuarı, Kültürpark, Lozan Kapısı, Cemal Yalkış, 1957
İzmir Ticaret Odası

Vali Kazım Dirik, Belediye Başkanı Behçet Uz ve il yöneticilerinin
bulunduğu fidan dikme töreni, Foto Resne, (APİKAM)

Behçet Uz, İzmir Enternasyonal Fuarı
(APİKAM)

Kültürpark, Cumhuriyet'in önemli modernleşme projelerinin başında yer almaktadır. Bunu en veciz şekliyle Behçet Uz şu şekilde ifade etmiştir;

"Kültürpark, büyük ve küçüklere çeşitli oyun yerleri ile yazlık ve kışlık yüzme havuzları ile, tayyareden atlamak için yapılacak paraşüt kulesi ile, herhangi bir tezahür veyahut temsil veya konferanslarla istifade edilecek amfiteyatrosu ile, Ege'nin ürünlerini ziyaretçilerine en iyi şekilde öğretecek Ege Ürünleri Müzesi ile, nüfusumuzun artmasına, halkımızın daha sağlam kalmasına büyük yardımcı dokunacak olan ve halkımıza bulaşıcı hastalıklardan ve çocuk düşürmenin fenalıklarından nasıl kurtulacağını açık bir şekilde öğretecek Sağlık Müzesi ile, bunların hepsinden daha manalı ve üstün olarak hazırlanacak Atatürk Devrim Müzesi ile, herkesin koşup gideceği en cazip bir yerimiz olacaktır..."

Uluslararası nitelikte bir ticaret fuarının her yıl düzenli olarak Kültürpark içerisinde düzenlenmesi ise, İzmir'i 20. yüzyılda da önceki yüzyıllarda olduğu gibi bulunduğu coğrafyanın en önemli ticaret merkezlerinden biri haline getirme vizyonunun göstergesidir. Bu vizyon, kentin tarihinden beslenen imkan ve kabiliyetler ile dönemin koşullarına uyum sağlama gayretinin en başarılı örneklerinden biri olarak tarihteki yerini almıştır.

İZMİR ALSANCAK LİMANI

İzmir merkezli artan ticaret ve denizcilik sektöründe yaşanan gelişmeler ile yeni nesil gemilerin kullanımının yaygınlaşması, İzmir'de yeni bir liman ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda, 1955 yılında yapımına başlanan İzmir Alsancak Limanı, 1959 yılında hizmete açılmıştır.

19. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilen İzmir Rıhtımının 20. yüzyıldaki mirasçısı olarak kabul edebileceğimiz Alsancak Limanı, döneminin en büyük kamu yatırım projelerinden biridir. Zaman içerisinde devam eden yatırımlarla birlikte hem kapasitesi artmış hem de her çeşit yüke hizmet verme altyapısına kavuşmuştur. Bu sayede 1990'lı yılların sonlarına kadar ülkemizin en büyük ihracat limanı olma özelliğini korumuştur.

Günümüzde devlet eliyle işletilen tek liman olan Alsancak Limanı, arka alanında yer alan endüstriyel miras niteliği taşıyan yapılarla birlikte İzmir'in liman-kent kimliğini adeta hepimize her gün hatırlatmaktadır.

**TCDD İzmir Alsancak Limanının Geçmişten
Günümüze Bölge Ekonomisi Açısından
Değerlendirilmesi**

İzmir Kalkınma Ajansı

Yayına ulaşmak için QR kodu okutun.

Alsancak Limanı İnşası, 1957

ALİAĞA'NIN AĞIR SANAYİ BÖLGESİ OLARAK PLANLANMASI VE SANAYİLEŞEN İZMİR

Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) kuruluşu, Türkiye'de planlı kalkınma döneminin başlangıcı olarak kabul edilir. Bu dönemde benimsenen ithal ikamesine dayalı sanayileşme politikası, üretimi olmadığı için ithal edilen sanayi ürünlerinin ülke içerisinde üretilmesi esasına dayanmaktadır.

Planlı dönem boyunca izlenen sanayileşme politikası ve bu kapsamda hayata geçirilen yatırımlar, Türk sanayisi için yeni

bir sayfa açarken bu sayfada İzmir'e Aliğa özelinde ayrı bir yer verilmiştir. Ağır sanayi tesislerinin kurulmasına öncelik verilen bu dönemde Aliğa, ağır sanayi bölgesi olarak seçilmiştir. TÜPRAŞ İzmir Rafinerisi'nin kurulması da bu yolda atılan ilk adım olmuştur. 1968 yılında yapımına başlanan rafineri, 1972 yılında tamamlanarak hizmete alınmıştır.

**Aliğa Limanları Arka Alanı
Ulaşım ve Lojistik Etüdü
İle Müdahale Perspektifi**
İzmir Kalkınma Ajansı

Yayına ulaşmak için QR kodu okutun.

SOCAR Terminal

TÜPRAŞ İzmir Rafinerisinin kuruluşu ile başlayan süreç, petrokimya ve demir-çelik sektörlerinde hizmete alınan yeni fabrikalar ile devam etmiştir. Bu kapsamda kurulan PETKİM, İzmir Demir Çelik, HABAŞ, Kocaer Demir Çelik ve Özkan Demir Çelik firmalarına ait fabrikalar günümüzde ulaştıkları büyüklük itibarıyla Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşları arasında yer almaktadır.

Demir-çelik sektörünün gelişmesi, hammadde ihtiyacı bağlamında gemi söküm sektörünü de bölgeye çekmiş ve ülkemizin ilk gemi söküm sanayi bölgesi Aliğa'da kurulmuştur. Bu bölge günümüzde alanında Avrupa'nın en büyük gemi söküm tesisi olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

**İzmir Aliğa
Gemi Geri Dönüşümü
Sektör Analizi**
İzmir Kalkınma Ajansı

Yayına ulaşmak için QR kodu okutun.

2000'li yıllara kadar devlet eliyle işletilen TÜPRAŞ ve PETKİM'in özelleştirilmesi sonrasında her iki tesise de büyük ölçekli yeni yatırımlar yapılmıştır. Bu kapsamda, Türkiye'de tek bir noktaya yapılan en büyük yabancı sermaye yatırımı olan Star Rafineri yatırımına ayrı bir parantez açmak gerekir. PETKİM'i satın alan Azerbaycan Devleti Petrol Şirketi SOCAR tarafından hayata geçirilen bu yatırımın büyüklüğü, 6,3 Milyar ABD Doları'dır. Tüm üretim tesisleri İzmir'de bulunan Star Rafineri, İstanbul Sanayi Odası tarafından açıklanan Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu listesinde, ikinci sırada yer almaktadır.

Aliağa'da gelişen sanayi, liman sektörünün gelişimini de tetiklemiştir. İlk başlarda bölgedeki sanayi kuruluşlarının kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Nemrut Körfezi etrafında kurulan özel limanlar, İzmir Alsancak Limanı'nın 2000'li yılların

ortalarından itibaren ihtiyaçları karşılamakta yetersiz kalmaya başlamasıyla birlikte İzmir ve Ege Bölgesi sanayisine de hizmet vermeye başlamıştır. Bu sayede Nemrut Körfezi limanları, bugün itibarıyla Türkiye'de en fazla yük trafiğine sahip en büyük ikinci liman bölgesidir. Büyüme hızı açısından ise, Avrupa lideri konumundadır.

1960'ların ikinci yarısında Aliağa'nın ağır sanayi bölgesi olarak ilan edilmesi ve TÜPRAŞ İzmir Rafinerisinin kurulmasıyla başlayan süreç, Aliağa'yı aşip bir bütün olarak İzmir'in sanayileşmesinin itici gücü olmuştur. Cumhuriyetimizin 100. yılını idrak ettiğimiz bugünlerde İzmir, ülkemizin sanayi üretiminin yaklaşık yüzde 10'unu tek başına gerçekleştirirken, 13 Milyar ABD Doları ithalata karşılık yaptığı 17 Milyar ABD Doları ihracat ile ülkemizin dış ticaret fazlasına sahip nadir illerinden biridir.

- Limanlar
- Serbest Bölgeler
- Organize Sanayi Bölgeleri
- Üniversiteler

- ✈ Havaalanı
- Demiryolu
- Otoyol

Cumhuriyetin 100. yılı vesilesiyle İzmir özelinde bir muhasebe yaptığımızda, devralınan tarihsel mirasa uygun bir şekilde liman-kent odağında büyüyen, gelişen ve sinesine aldıklarını kendiyile bütünleştiren bir kent karşımıza çıkıyor. Büyüme ve gelişmeyi niceliksel parametreler üzerinden izah etmek mümkün. 100 yılı geride bırakırken 4,5 milyon nüfusuyla İzmir, ülkemizin en büyük üçüncü şehri. 13 organize sanayi bölgesi, 2 serbest bölgesi ve diğer sanayi alanlarıyla ülke sanayi üretiminin yüzde 10'unu tek başına gerçekleştiren, dış ticaret fazlası veren, limancılıktan rüzgâr sanayine, dış mekân süs bitkileri üretiminden süt üretimine birçok sektörde ülkemizin en büyük tesislerine ev sahipliği yapan şehrimizi, bu rakamların söylediğinin ötesinde tanımlayan şeyin, İzmirlilik kimliği olduğunu düşünüyoruz.

2024-2028 dönemi bölge planı hazırlıkları kapsamında vatandaş katılımını sağlamaya yönelik “İzmir’de Yaşam ve İzmirlilik” ismini taşıyan bir sosyal araştırma yaptık. İzmir’i temsil eden bir örneklem aracılığıyla toplamda 26.816 kişiye araştırmanın amacına yönelik farklı sorular sorduk. Bu sorulardan “Kendinizi İzmirli olarak tanımlar mısınız” sorusuna, katılımcıların yüzde 81,2’si gibi büyük bir çoğunluğu “evet” cevabını verdi. Bu soruyu tamamlar mahiyette bir diğer sorumuz, “Kendinizi İzmirli olarak tanımlama nedeniniz nedir” şeklindeydi ve cevap şıkları

olarak “İzmir’de yaşamaktan ötürü”, “doğum yerimin İzmir olmasından ötürü” ve nüfus kaydımın İzmir olmasından ötürü” yer almaktaydı. Katılımcıların yüzde 75,6’sı kendini İzmir’de yaşadığı için İzmirli olarak tanımladığını ifade etti. Bu cevabı, İzmir’de 4,5 milyonu aşan nüfusun sadece 1,7 milyonunun İzmir doğumlu olduğu ile birlikte değerlendirdiğimizde, İzmir’in bir kent olarak kendi sinesine aldıklarını kendisiyle nasıl bir bütünleştirme kudretine sahip olduğunu, diğer bir ifadeyle insanları nasıl İzmirlileştirdiğini görüyorsunuz. Dolayısıyla, büyümeyi ve gelişmeyi anlatan tüm değişkenlerin ötesinde İzmir’in sahip olduğu bu dinamik, kent sosyolojisi açısından daha derinlemesine araştırılmayı bekleyen bir konu olarak önümüzde duruyor.

İzmir Kalkınma Ajansı olarak İzmir’in iktisadi açıdan sahip olduğu mukayeseli üstünlük alanlarını daha iyi değerlendirebilmesi için sosyo-kültürel açıdan da sahip olduğu bu üstünlüğün doğru şekilde analiz edilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Sergimizin son bölümünde Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılı için paylaştığımız “Temiz Enerjinin Başkenti İzmir” vizyonu ne kadar iktisadi açıdan sahip olduğumuz mukayeseli üstünlüklere dayanıyorsa, “Yaratıcı Endüstrilerin Öncü Şehri İzmir” vizyonumuz, şehrimizin sahip olduğu sosyo-kültürel mukayeseli üstünlük düşüncesinde temel bulmaktadır.

BÖLÜM 3

CUMHURİYETİN İKİNCİ YÜZYILINA GİRERKEN NASIL BİR İZMİR?

İzmir Kalkınma Ajansı olarak İzmir'in iktisadi, sosyal ve kültürel açıdan gelişimine yönelik çalışmalar yürütüyoruz. Kendi aramızda kullandığımız ifadeyle, bizim malzememiz İzmir ve mutfakta her yönüyle İzmir'i çalışıyoruz. Her yeni çalışmamız sayesinde İzmir'in farklı bir yönünü keşfediyoruz. Sergimizin bu bölümünde, İzmir Kalkınma Ajansı olarak kuruluşumuzdan itibaren yaptığımız birçok çalışmanın sentezi olan ve Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılı için arzuladığımız İzmir'in ifadesi olan İzmir Vizyonumuzu paylaşmak istedik.

TEMİZ ENERJİNİN BAŞKENTİ İZMİR

İklim krizi, dünyamızın ana gündemi. Temiz enerji ise, bu krizle mücadele etmenin en etkili araçların başında geliyor. Tüm dünyada fosil yakıtlardan elde edilen enerjinin, temiz enerji kaynaklarıyla ikame edilmesine yönelik çalışmalar giderek artıyor. İzmir sahip olduğu temiz enerji potansiyeli ile sadece ülkemizin değil Akdeniz havzasının “Temiz Enerji Başkenti” olmaya aday.

İzmir, temiz enerji kaynağı olarak kabul edilen rüzgâr, güneş, jeotermal ve biyokütle olmak üzere dört kaynaktan lisanslı elektrik üretimi yapılan tek il konumunda yer almaktadır. Bunlar içerisinde rüzgâr enerjisine ayrı bir parantez açmak gerekir.

Ülkemizin ilk rüzgâr santrali 1998 yılında İzmir’de kurulmuştur. Günümüze kadar gelen 25 yılı aşan zaman diliminde kurulan yeni santrallerle birlikte bugün İzmir, ülkemizde rüzgârdan üretilen elektrik enerjisinin yüzde 20’sini tek başına üretmektedir ve bu alanda lider konumdadır. Rüzgâr santrallerinin sayısı artarken, santral ekipmanlarını üreten rüzgâr sanayisi de İzmir merkezli olarak gelişmeye başlamıştır. Bu süreç içerisinde ülkemizin ilk kanat ve kule fabrikaları İzmir’de kurulmuştur. Rüzgâr sanayisi bugün ulaştığı seviye itibarıyla 10.000’in üzerinde kişiye istihdam sağlarken, 1 Milyar ABD Doları’nın üzerinde ihracat gerçekleştirmektedir.

Rüzgârın öncülük yaptığı temiz enerji sektörünün diğer dallarında da İzmir büyük bir potansiyele sahiptir. Fay hatları üzerinde

yer almasının bir sonucu olarak sahip olduğu zengin jeotermal kaynakları İzmir için büyük fırsatlar sunmaktadır. Bugün Balçova ve Narlıdere ilçelerine hizmet veren bölgesel ısıtma sistemi, dünyanın en büyük bölgesel ısıtma sistemlerinden biridir. Yine kurulma çalışmaları devam eden ve jeotermal enerji ile ısıtılacak tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgeleri, tarım sektörünün gelişimine büyük katkı sağlayacaktır.

Ülkemizin güneşli gün sayısı en fazla olan illerinin başında gelen İzmir’de güneş enerjisi sanayinin en büyük yatırımlarından biri hayata geçirilmektedir. Bu yatırım tamamlandığında, silisyumdan güneş hücresine kadar üretim yapılabilecek ve beraberinde bu üretimi destekleyecek geniş bir tedarik zinciri kendiliğinden gelişmeye başlayacaktır.

İzmir, büyükbaş hayvan sayısı bakımından Konya’dan sonra ikinci sırada gelmektedir. Küçük Menderes Havzası’nda yoğunlaşan büyükbaş hayvancılığı, biyokütle enerjisi için ihtiyaç duyulan hammaddeye erişimi sağlamaktadır. Bu temiz enerji türünde de İzmir’in önünde değerlendirilmesi gereken büyük bir potansiyel bulunmaktadır.

İşte, İzmir Kalkınma Ajansı olarak temiz enerji alanında İzmir’in sahip olduğu potansiyelinin farkında olarak İzmir’i, sadece ülkemizin değil Akdeniz havzasının “Temiz Enerji Başkenti” yapmak için var gücümüzle çalışıyoruz.

**İZMİR'DE YEŞİL DÖNÜŞÜM
ve Mavi Fırsatlar
Perspektifi**

**Rüzgâr Enerjisi Sektörü ve
İZMİR DENİZÜSTÜ Rüzgâr
Enerjisi Yol Haritası**

**İZMİR Rüzgâr Sanayii
Lojistik İhtiyaç Analizi**

**İzmir Rüzgâr Türbini
Kanadı Geri Dönüşümü Yol
Haritası**

**İzmir'de Biyogaz ve
Organik Gübre Üretimi
Potansiyeli**

**İzmir İlindeki Jeotermal
Kaynakların Potansiyeli,
Kullanım Alanları
Ekonomik ve Çevresel
Etkilerinin Belirlenmesi**

BEST FOR ENERGY

Enerjide Etkin ve Sürdürülebilir Dönüşümün Desteklenmesi - Boosting Effective and Sustainable Transformation for Energy) Projesi, İzmir Kalkınma Ajansı tarafından Enerji Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (ENSİA) ortaklığıyla hayata geçirilmiştir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yürütülen Rekabetçi Sektörler Programı kapsamında, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti mali işbirliği çerçevesinde finanse edilen BEST For Energy projesi ile İzmir’de temiz enerji ve temiz teknolojiler alanında rekabet gücü yüksek bir küme geliştirme hedefiyle üzgâr, güneş, jeotermal, biyokütle ve yeşil hidrojen alt sektörlerinde pek çok analiz, ekosistem geliştirme, tanıtım ve uluslararasılaşma faaliyeti yürütülmüştür.

İzmir Rüzgârı - Rüzgâr Enerjisi Sektörü Toplantısı, 10 Haziran 2019

11. Türkiye Rüzgâr Enerjisi Kongresi, İzmir, 1-2 Kasım 2022

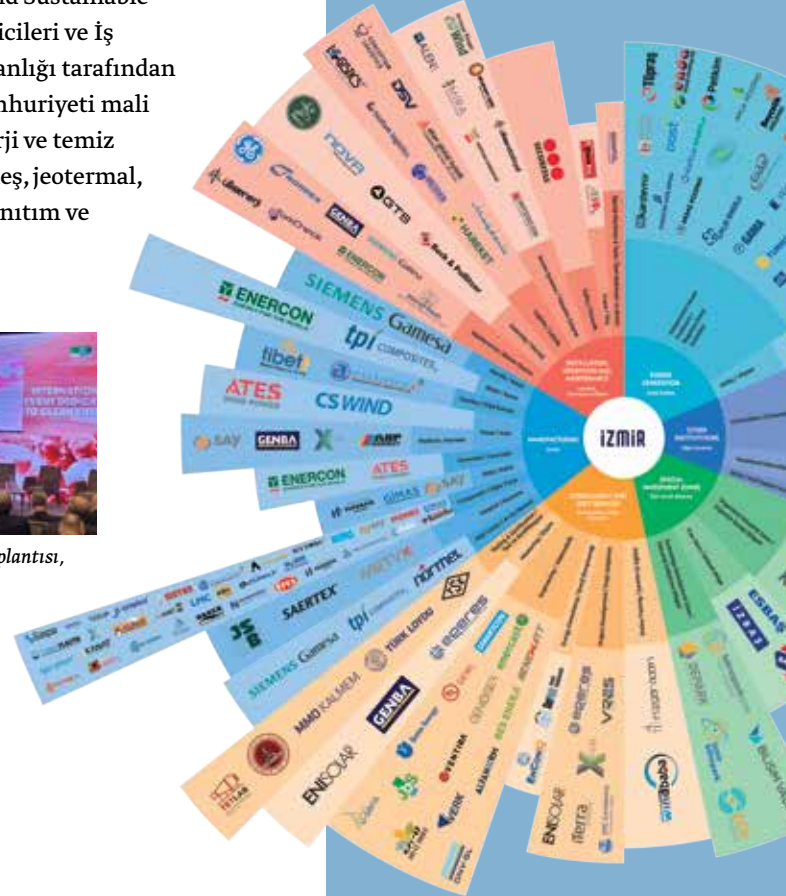
"Best for Energy" Zirve Toplantısı, 3 Mayıs 2023

Kentsel Temiz Enerji Uygulamaları İdehatonu, 4-5 Aralık 2021

İzmir Rüzgâr Enerjisi Küme Ekosistemi

Çandarlı Temiz Enerji Limanı ve Temiz Enerji İhtisas Sanayi Bölgesi Projesi

Rüzgâr Enerjisi Meteorolojisi ve Çevresel Test ve Analiz Merkezi (RÜZMER) projesi

Türkiye'nin İlk Denizüstü Rüzgâr Ölçüm Direği

YARATICI ENDÜSTRİLERİN ÖNCÜ ŞEHİRİ İZMİR

İzmir'in bir liman kenti olması, çok kültürlülüğü beraberinde getirmiştir. Kentin özellikle son dört yüzyıllık tarihinde belirgin hale gelen bu özelliği, günümüzde yaratıcı endüstriler olarak adlandırılan kültür ve sanat temelli iktisadi faaliyetlerin gelişmesi için oldukça elverişli bir zeminin oluşmasını sağlamıştır. 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyıl başları itibarıyla oldukça güçlü bir basın sektörünün ortaya çıkışı ve ülke çapında etkiye sahip olması; yine halkla ilişkiler ve reklamcılık sektöründe ilk ve öncü işlerin yapılması, Fuar sayesinde iç mimarlık mesleğinin ülke genelinde gelişimine katkı sağlanması, tekstil sektöründe modayı tayin eden nitelikte tasarım işlerine imza atılması İzmir'in yaratıcı endüstriler açısından sahip olduğu tarihsel birikimi gözler önüne sermektedir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte sınai üretim standartlaşmış ve birçok iş robotlar tarafından yerine getirilirken, yaratıcı endüstriler katma değeri yüksek bir iktisadi faaliyet sahası olarak öne çıkmaktadır. Dünyanın birçok ülkesi yaratıcı endüstrileri geliştirmek için çalışmakta ve bu alanda çalışan farklı milletlerden insanları kendi ülkesine çekmeye çabalamaktadır. Bu alanda başarı elde eden örnekler incelendiğinde, liman kentlerinin çok kültürlü tarihsel arka planı ve bu arka planın sağladığı hoşgörü odaklı yaşam tarzının, yaratıcı insan gücünü cezbeden temel motivasyon olduğu görülmektedir.

İzmir'i ele aldığımızda, bu sektörün gelişmesi için gerekli ortama İzmir doğal olarak sahiptir. Biz de İzmir Kalkınma Ajansı olarak bu potansiyelin harekete geçirilmesi amacıyla Alsancak Limanı'nın arka alanında yer alan başta Elektrik Fabrikası olmak üzere endüstriyel miras niteliği taşıyan yapılardan müteşekkil, içinde hem serbest bölge hem de teknoparklara ev sahipliği yapan bir "Yaratıcı Endüstriler Vadisi"nin kurulmasını hayal ediyoruz.

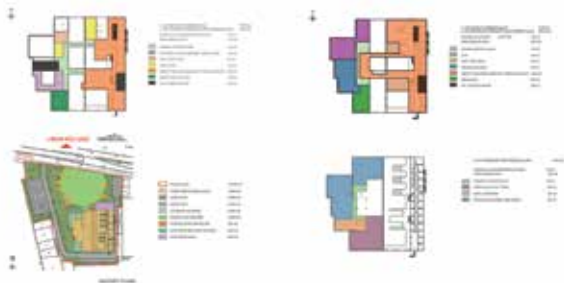

**Türkiye'de Yaratıcı
Endüstrilerin İBBS-2
Bölgeleri Düzeyinde
Analizi: İzmir'e Bir Bakış**
İzmir Kalkınma Ajansı

Yayına ulaşmak için QR kodu okutun.

**İzmir Elektrik Fabrikası Yaratıcı
Endüstriler Merkezi Ön Fizibilite Raporu**
İzmir Kalkınma Ajansı

Start in İzmir

İzmir Oyun Ekosistemi İhtiyaç Analizi Çalıştayı, 9 Şubat 2024

Yararlanılan Kaynaklar

Kitaplar

- Ahenk Yılmaz vd., Kültürpark'ın Anımsa(MA)dıkları, İletişim Yayınları
- Arif Kolay, Anadolu'da İşletmeye Açılan İlk Demiryolu (İzmir-Kasaba Hattı ve Uzantıları), Türk Tarih Kurumu
- Behçet Uz, Atatürk'ün İzmir'i, Bir Kentin Yeniden Doğuşu, İş Bankası Kültür Yayınları
- Daniel Goffman, İzmir ve Levanten Dünya, Tarih Vakfı-Yurt Yayınları
- Daniel Goffman vd., Doğu ile Batı Arasında Osmanlı Kentleri, Halep, İzmir, İstanbul, Tarih Vakfı-Yurt Yayınları
- Çağlar Keyder (ed.) vd., Doğu Akdeniz Liman Kentleri, Tarih Vakfı-Yurt Yayınları
- Ekrem Akurgal, Eski İzmir, Türk Tarih Kurumu
- Elena-Frangakis-Syrett, 18. Yüzyılda İzmir'de Ticaret, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı
- Engin Berber, Sancılı Yıllar: İzmir 1918-1922 Mütareke ve Yunan İşgali Döneminde İzmir Sanacağı, Ayraç Yayınları
- Engin Berber (haz.), Yunanlılar İzmir'de Yunan Mezalimi Hakkında Yeni Bilgi ve Belgeler, İzmir Kalkınma Ajansı Kültür Yayınları

- Engin Berber (ed.), Geçmişten Günümüze İzmir Limanı Sempozyumu Bildiri Kitabı, İzmir Kalkınma Ajansı Kültür Yayınları
- Erkan Serçe, İzmir ve Çevresi Nüfus İstatistiği-1917, Akademi Kitapevi
- Erkan Serçe, Kervan Köprüsü, İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları
- Gündüz Ökçün, Türkiye İktisat Kongresi-1923 İzmir, AÜSBF Yayınları
- İlhan Pınar, Osmanlı Dönemi İzmir Plan ve Haritaları, İzmir Kalkınma Ajansı Kültür Yayınları
- Mehmet Ersan vd., Aydınogulları Beyliği Tarihi, Türk Tarih Kurumu
- Necmi Ülker, Ticaret Limanı İzmir'in Doğuşu, İzmir Kalkınma Ajansı Kültür Yayınları
- Necmi Ülker, 17. ve 18. Yüzyıllarda İzmir Şehri Tarihi, Akademi Kitapevi
- Orhan Kurmuş, Emperyalizmin Türkiye'ye Girişi, Yordam Kitap
- Ömer Durmaz, Manzaram İzmir, İzmir Kalkınma Ajansı Kültür Yayınları
- Ömer Durmaz, İskender Dereli, Ressam Boğos Tatikyan (Tatikyan Matbaası), İzmir Kalkınma Ajansı Kültür Yayınları

Philip Mansel, Levant (Akdeniz'de İhtişam ve Felaketler), Everest Yayınları

Tuncer Baykara, Son Yüzyıllarda İzmir ve Batı Anadolu, Akademi Kitapevi

Umur Sönmezdağ, İzmir Demiryolları, TCDD 3. Bölge Müdürlüğü Yayınları

Yaşar Ersoy, Elif Koparal (ed.), Ege Kıyılarının Bilge Sakinleri-İonialılar, Yapı Kredi Yayınları

Yavuz Çorapçıoğlu, İzmir'in Kurtuluşu'nun 100. Yılında 100 Fotoğrafla Eski İzmir'de Yaşam, İzmir Kalkınma Ajansı Kültür Yayınları

Yavuz Çorapçıoğlu, Smyrna'dan İzmir'e Günlük Yaşam, İzmir Kalkınma Ajansı Kültür Yayınları

Diğer Kaynaklar

Yeşilova Höyük, İzmir'in Prehistorik Yerleşim Alanı, Ege Üniversitesi, <https://yesilova.ege.edu.tr/>

Smyrna Antik Kenti, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, <http://www.antiksmyrna.com/>

İzmir Kalkınma Ajansı, Fotoğraf Arşivi

İzmir Kalkınma Ajansı, İzmir Zaman Makinesi Üç Boyutlu Model Arşivi, <https://izmirtimemachine.com/>

Visit İzmir, Fotoğraf Arşivi

Erol Şaşmaz, Fotoğraf Arşivi, <https://www.erolsasmaz.com/>

Milli Savunma Üniversitesi Kara Harp Okulu, Fotoğraf Arşivi, https://kho.msu.edu.tr/galeri/ataturk/kurtulus_savasi.html

Atatürk Araştırma Merkezi, Fotoğraf Arşivi, <https://atam.gov.tr/galeri/>

**Cumhuriyet'in 100. Yılında
Cumhuriyetle Şekillenen Bir Kent: İzmir**

Sergi Açılışı

23 MAYIS 2024

İZMİR KALKINMA AJANSI